БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1925 чылда үндезилетинген

ШЫН

СЗКП ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1955 МАЙ 8 ВОСКРЕСЕНЬЕ № 93 (3287)

Өртээ 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Москваның Ленин орденниг М. В. Ломоносов аттыг күрүне университедин Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

Эш З. А. Шашковту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Чарлыы (1 арын).

Тиилелгениң хүнүнге алдар кылдыр (1 арын).

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң Даштыкы Херектер талазы-биле комиссияларында (1 арын).

ФАШИЗМГЕ УДУР ТӨӨГҮЛҮГ ТИИЛЕЛГЕНИҢ ОН ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА: **Ф. Дубовский.**—Совет улустуң төөгүлүг тиилелгези **К. Самсонов.**—Рейхстаг кырында Тиилелгениң тугу (2 арын).

К. Санчы. — Январь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырар дээш демиселде (3 арын).

Мал ажылын кедүрериниче бүгү күштерни улгаттырар (3 арын).

М. Малышкин. — Колхозтуң хөрөөн картазы болгаш ону ажыглаары (3 арын).

А. Шатилов.—Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы (4 арын).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге Венгрияның Министрлер Чөвүлелиниң чагаазы (4 арын).

Тиилелге хүнүн немец улус демдеглеп турар (4 арын).

ТИИЛЕЛГЕНИҢ БАЙЫРЛАЛЫ

Май тоста гитлерлиг Германияга удур Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайынының доозулган хүнүнден бээр—улуг тиилелгениң хүнүнден бээр он чыл оюн болуп турар. Бо хүнну совет улус — тиилекчи улус, маадырлыг улус, тургузукчу улус улуг өөрүшкү-биле байырлап турар.

Бистиң шериглеривистиң Москва чоргунга тулчуушкуннары гитлержилериниң «чаңнык» дайынының планын хөөржүткен. Сталинградтың маадырлыг тулчуушкуннары дайын чорудулгаларынга үндезин өскерлиишкиннерниң эгезин салган. Совет Чепсектиг Күштер Бүрск чоогунга алдарлыг тулчуушкуннарга ашкаш, фашистиг армияны бууразшкынның оруунга киирген. Совет Армияның чылча-шавышкынныг ол согуушкуннары гитлержи блокту шуут сандаразшкынга таварыштырган. Дайынның доостур үезинде бистиң шериглеривистиң алдарлыг тиилелгелери фашистиг Германияны чугаа чокка дүжүп бээр чорукка чедирген.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында совет кижилер кайгамчыктыг маадырлыг чоруун, кадыг быжыг күзел-соруктуун, социалистиг Төрөөн чуртунга кызыгаар чок ынакшылдыын кажангызындан-даа артык күштүү-биле илереткен. Фашистиг эжелекчилерге удур демиселге совет кижилерни улуг Ленниниң тугу сорук киирип турган. Оларның чүректерин дириг күштүг совет патриотизм хайныктырып турган. Совет кижилер боттарының ынак Төрөөн чуртунуң эрге-ажыктарын камгалаар дээш, Европаның кулдандырган улустарын фашистиг дарлалдан хостаар дээш, дайын сөөлүнде быжыг тайбың болгаш улустарның айыыл чок чоруун хандырар дээш тулчуушкуннарже эрес маадырлыг киирип, тылга карак-кызыл ажылдап турганнар.

Совет улустуң бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгезиниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы, Коммунистиг партия болган. Бистиң партиявыстың чүвени өттүр көөр мерген политиказының ачызында бистиң чуртувус идепкейлиг камгалалга болгаш эжелекчилерни чылча шаварынга белеткенген турган. Дайын мурнундагы беш чыл планнарының үезинде мурнакчы индустриалдыг болгаш колхозчу күрүне болу берген социалистиг Төрөөн чурттуң күүзүнге Совет Армия даянган. Улус ажыл-агыйын дайын байдалынга таарыштыр эде тургузар талазы-биле Коммунистиг партия болгаш Совет чазак дыка улуг ажылды чорудуп, бүгү чүвени чаңгыс сорулгаже — дайынны чылча шаварыче угландырган. Партияның, чазактың болгаш улустуң улуг каттыжыышкыны Ада-чурттуң Улуг дайынында совет улустуң тиилелгезиниң шиитпирлиг үүлү болган.

Дайын болза, ажылчын ангы биле колхозчу тараачыннарның эвилелиниң тиилетирбес быжыын, совет нинтиледиң мораль-политиктиг чаңгыс эвиниң күүлүүн көргүспүшаан, ССРЭ-ниң улустарының найыралының бузулбас быжыын көргүскен. Бистиң чурттуң улустарының найыралы дайын чылдарында кадыг-берге шылгалданы шыдажып эрткеш, ол найырал быжыг турунда совет улуска кандыг-даа дайзынчар коргунчуг эвес деп чүвени бадыткаан.

Гитлерлиг Германияга удур Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында улуг орус улус-биле, бүгү совет улустар-биле тыва улустуң акы-дунма найыралы онза күштүү-биле быжыгын каңналган. Кадыг-берге шылгалдаларның чылдарында тыва улус немец-фашистиг эжелекчилерни чылча шаварын дүргедир дээш фронтуга бар-ла шаа-биле дузалашкан, а тыва эки-турачылар орус болгаш өске-даа националдыг акы-дуңмалары-биле холунга боо-чепсекти туткаш, фашистиг эжелекчилерни чылча шаварынга киирип кен. Дайынның чылдарында кызымаккай күш-ажыл-биле болгаш эң эки оолдар, кыстарның төөгүлген ханы-биле каңнатынган ол-найырал тыва улустуң эчис күзелиниң боттанырын—Совет Эвилелиниң составынга Тываның каттыжарын улам дүргедеткен.

Ада-чурттуң Улуг дайынынга бистиң улустуң чедип алган төөгүлүг тиилелгези болза, совет күрүне болгаш нинтилел тургузуунуң кайгамчыктыг тиилелгези, бистиң Чепсектиг Күштеривистиң маадырлыг тиилелгези болган.

Гитлерлиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча шапканының түннелинде Европаның болгаш Азияның элээн хөй чурттарының улустары капиталистиг дарлалдан шуут хосталгаш, эргечагырганы боттарының холдарында алган. Ол чурттар ам Совет Эвилелинге болгаш Кыдат Улус Республикага баштадыр тайбыныың, демократияның болгаш социализмниң күчүлүг лагери болу берген. Он чылдар мурнунда болдунган бистиң тиилелгевистиң бир чаагай түннели ол.

Бүгү делегейге төөгүлүг улуг тиилелгениң хүнүнден бээр эрткен он чылдарның дургузунда совет улус коммунизмче улуг базымны кылган. Улус ажыл-агыйын улам хөгжүдериниң үндезини болуп келген, болуп турар, моон-даа ынай болур аар үлетүрүүн продукциязы 1940 чылда турганындан ам үш чартык катаптан хөй болуп турар. Аңаа үндезилөөш, үлетүрүүн бүгү адырлары, көдээ ажыл-агый дайын сөөлүндеги чылдарда улуу-биле хөгжөөн.

Тургузукчу тайбың күш-ажыл-биле долдунган совет улус Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле коммунизм тургузуушкунуңа канчаар-даа ажок улуг сорулгаларын шиитпирлеп турар. Совет кижилер бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседиринче, СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырарынче боттарының бүгү күжениишкинин салып турарлар.

Коммунистиг тургузуушкуннуң талазы-биле совет улустуң күженишкининге Совет Тываның ажылчы чоннары боттарының салыышкынын база киирип турар. Области үлетпүр бүдүрүлгелериниң кол мөөннетинген чери болур Кызыл хоорайның бүдүрүлгелери бо чылдың бирги кварталда нинти продукция бүдүрериниң планын 110,8 хуу күүседкен. Көдээниң ажыл-ишчилери партияның Төп Комитединиң январь Пленумунуң шиитпирлеринге улам сорук киргеш, малдың баш санын өстүрер, оон продуктулуун бедидер дээш кызымаккай демиселдиг, часкы хову ажылдарын организастыг калбартып турар. Хөй-хөй колхозтар тараа культураларының тарылгазын шалыпкын болгаш бедик шынарлыг доозулаан.

Совет кижилер боттарының карак-кызыл күш-ажылы-биле боттарының тайбыңга ынакшылдыын, тайбыңның хөрөөн камгалаларынга быжыг шиитпирлиин көргүзүп турарлар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыының адаанга ат салыышкыны бистиң чуртта организастыг болгаш улуг көдүрүлүшкүнүүр чоруп турар. Ол Кыйгырыгның адаанга бистиң областан 87 мун ажыг кижи боттарының аттарын салгаш, Совет чазактың тайбың политиказын бүгү совет улус-биле кады чаңгыс эп-сеткилдиг деткээн.

Бистиң Төрөөн чуртувустуң айыыл чок чоруунуң болгаш тайбыңның камгалалында Совет Армия болгаш Флот турун турар. Совет кижилер боттарының тайбың күш-ажылының камгалалында идегелдиг турун турар Чепсектиг Күштерин сагыш салыышкын-биле болгаш кичээнгей-биле хүрээлээн. Совет кижилер гитлерлиг Германияны ашкан тиилелгениң он чыл оюнуң хүнүнде мынча деп йөрээлер:

Бистиң бүгү тиилелгеривистиң сорук киирикчизи болгаш организакчызы — Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы делгерезин!

Москваның Ленин орденниг М. В. Ломоносов аттыг күрүне университедин Күш-ажылдың Кызыл Тук ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң

ЧАРЛЫЫ

Москваның Ленин орденниг М. В. Ломоносов аттыг күрүне университединиң 200 чыл оюн холбаштыр база эртем, культура хөгжүлдезиниң талазы-биле болгаш бедик билиглиг кадрлар белеткелинге оон ролюн демдеглевишаан, Москваның Ленин орденниг М. В. Ломоносов аттыг күрүне университедин **Күш-ажылдың Кызыл Тук** ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль 1955 чылдың май 6.

Эш З. А. Шашковту Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң

ЧАРЛЫЫ

ССРЭ-ниң Хем флодунуң министри эш З. А. Шашковтуң төрүүтүнген хүнүнден бээр 50 хар харлаанын холбаштыр база Хем флодун хөгжүдериниң талазы-биле оон алдар-хавыязын демдеглевишаан, эш Зосима Александрович **Шашковту Ленин** ордени-биле шаңнаар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы К. ВОРОШИЛОВ.
ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Секретары Н. ПЕГОВ.

Москва, Кремль 1955 чылдың май 5.

Тиилелгениң хүнүнге алдар кылдыр

Найыслалдың ДОСААФчыларында

ДОСААФ-тың Москва хоорай комитеди воскресеньеде Май 8-те тиилелгениң байырынга алдар кылдыр чайгы спорт сезонун ажыдар. Ол хүн эртен ДОСААФ-тың эге организацияларының командалары найыслалдың бүгү районнарынга үүс километрлиг мотоцикл чарыжы эртирер. Хүннүң ийиги кезиинде культураның болгаш дыштанылганың М. Горький аттыг Төп паркының массалыг шөлүнге мотоцикл чарыжының киржикчилериниң чанчыл болгаш парады болур. Москва—Варшава—Москва аразынга хөй хүнүүг мотоцикл чарыжының киржикчилери — ССРЭ-ниң ДОСААФ командыларының байырлыг ужуражыышкынын аңаа организастаар.

Парктың шөлдериниг болгаш аллеяларынга көрүкчүлер самолёттарның үлегердүрүүлериниң ужуушкунун хайгаараар, зөт спортунуң талазы-биле маргылдаа болур. Спортчу досаафчылар парктың пионерлер хөлбөөнге (хөлүнге) ликорларының, крейсерлериниң, миноносецтериниң, суг аңаа-биле чоруур хемелериниң, таңнылыг корабльдериниң, транспорт болгаш спорт суднолларының хөделиг чоруур үлегер-дүрзүлерин көргүзер.

Парктың гранит (даш) индирлериниң кырындан Москва хемниң суунуң десниинге москвачылар найыслалдың районнарының 75 шлюпка (хеме) командылалдары киржир маргылдааны көөрлер. Досаафчылар 1500 метр черге маргылдааның бирги чери дээш маргылдажыр.

Консультациялар аллеязынга ужарчүүлүүн улуг делгелгезин белеткеп турар. Аңаа парашюттарны, спорт самолёду планнерни, аэродинамиктиг хоорааны, самолёттарның моторларын, янзы-бүрү херекселдерни делгеп көргүзер.

Тиилелгениң байырлалынга таварыштыр спорттуң массалыг маргылдааларын болгаш делгелгелерни «Сокольникинин» культура болгаш дыштанылга паркынга организастаар.

Делгелгелер болгаш кино чуруктар

ЛЕНИНГРАД. Фашизмге удур совет улустуң Ада-чурттуң Улуг дайынының тиилелгениг доозулганының хүнүнден бээр он чыл болганын ленинградчылар калбаа-биле демдеглеп турарлар. Хоорайның заводтарында болгаш фабрикаларында, албан черлериниг болгаш өөредилге черлериниг, областың колхозтарында болгаш совхозтарында, МТС-териниг беседалар, илеткелдер болгаш лекциялар болуп турар. Тиилелге хүнүнге алдар кылдыр культура орулларынга, бажыннарынга, ажылчын клубтарга совет кижилерниң фронтуга болгаш тылга маадырлыг чоруктарын көргүзүп турар делгелгелер ажыттынган, кинофильмнер үнүп турар. Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң алдар-сураглыг дайынчылары-биле ажылчы чоннарның ужуражыышкыннары болуп турар. «Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында Ленинградтың камгалалы» деп темалыг массалыг автобус-биле экскурсияларны организастаан

Округтуң С. М. Киров аттыг офицерлер бажыңынга Төрөөн чурт дээш тулчуушкуннарга шеригниң янзы-бүрү кезектериниң киржилгезинге холбаштырган белүк лекцияларны чорудуп турган. Офицерлер бажыңының библиотеказында улуг ном делгелгези ажыттынган. Делгелгелерге уран-чечен болгаш шеригниң тускай литератураларын, фото-документилерни, чуруктарны делгеп салган.

Лекциялар болгаш беседалар

Артиллерияның төөгү музейинин залдары бо хүннерде хөй кижилиг. Музейде салган материалдар социалистиг Төрөөн чурттуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш демиселге шылгараан артиллеристериниң маадырлыг чоруктарының болгаш эрес-дидим чоруктарының дугайын чугаалап турар.

ТАЛЛИН. Таллиниң үлетүр бүдүрүлгелериниг, өөредилге черлериниг, албан черлериниг совет улустуң тиилелгелериниң сорук киирикчизи болгаш организакчызы— Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының дугайында, фашизмни тиилеэн төөгүлүг тиилелгениң дугайында лекцияларны болгаш беседаларны чорудуп турар. Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчилери-биле ужуражыышкыннар болуп турар.

ДОСААФ-тың эге организацияларында тиилелге хүнүнге алдар болдурган боодалга маргылдаазынга белеткелди чоруткан.

Хоорайларының, заводтарының болгаш школаларының библиотекаларында, ажылчын клубтарда, кызыл булуңнарда совет кижилериниң тайбың күш-ажылының камгалалында турар Совет Эвилелиниң Чепсектиг Күштериниң күчү-шыдалының дугайын көргүзүп турар делгелгелерни, фотомонтажтарны ажыткан.

(СЭТА).

Дрезден галереязының чуруктарының делгелгезин Москвада ажытканы

10 чылдың мурнунда, 1945 чылдың май хүннеринде Совет Армияның камгалап алган Дрезден галереязының чуруктарының делгелгези май 2-де Москвада А. С. Пушкин аттыг чурулга уран-чүүлүүнүң музейинге байырлыг ажыттынган. Галереяның үнелеп четпес эртинезин Герман Демократтыг Республиканың чазаанга шилчидин бээр шиитпирни Совет чазактың үндүргени билдингир. ГДР-ниң чазаанның эгелекчи саналы-биле чурулга уран-чүүлүүнүң чогаалдарын Германиже чорударының мурнунда Москвага көргүзер деп шиитпирлээн.

Делгелгениң ажыттынганына чурулганың совет хөй-нинтиниг хөй санныг төөлөлекчилери, эртем болгаш культураның ажылдакчылары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаттары, найыслалдың бүдүрүлгелериниң болгаш тудугларының чаартыкчылары, Совет Армияның чуруктарны камгалап алырынга киржип турган дайынчылары чораан чурукчулар чыылган. Чыылганнарның аразында ССРЭ-ниң Культура министри Н. А. Михайлов, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министриниң оралакчылары В. А. Зорин, В. С. Семенов, Н. Т. Федоренко, ССРЭ-ниң культура министриниң оралакчылары С. В. Кафтанов, В. С. Каменов, Н. Е. Твердохлебов, ССРЭ-ниң чурулгалар академиязының президентизи А. М. Герасимов, ССРЭ-ниң совет чурукчулар Эвилелиниң оргкомитединиң даргазы Б. В. Иогансон, Премьер-министриниң оралакчызы Ганс Лох баштаан ГДР-ниң төлээлери, херектерге түр бүзүреттирген К. Зейц баштаан Герман Демократтыг Республиканың элчин чериниг ажылдакчылары, Май 1-ниң байырлалынга Совет Эвилелинде чедип келген даштыкының хөй санныг төлээлериниң кежигүннери база киришкен. Чалаанналрның аразында даштыкы күрүнелериниг элчин болгаш төлээ чериниг баштыннары бар.

Делгелге ажыттынарының мурнунда ССРЭ-ниң Культура министри Н. А. Михайлов чүве чугаалаан. Уран-чүүлүүн кайгамчыктыг чогаалдарын үрелип, будалыр чоруктан камгалап алган совет дайынчыларның маадырлыг чоруун, совет чурукчуларның-тургузукчуларының алдарлыг мергежилин ол бедин-биле үнелеп көрген.

Дрезден галереязының эртинелериниг улустарның генийлери, улустарның талантылары кайгамчык улуг күш-биле илеретинген деп эш Михайлов чугаалаан. Дрезден галереязының уран-чурулга чогаалдарын ГДР-ниң чазаанга шилчидин бээр дугайында Совет чазактың шиитпирин совет кижилер болгаш немец улус ийи чурттарның аразында найыралдың чаа илергейлээшкини кылдыр хүлээп алган.

Совет болгаш немец улустарның аразында найыралдың алдары дээш эш Михайлов түннелинде байыр чедирген.

ГДР-ниң премьер-министриниң оралакчызы Ганс Лохтуң чугаазын чыылганнар изин-биле уткуп алган.

Чуруктарны эгидин берип турар чорук болза, чөөн болгаш барын чүкте немецтер бистерни өөрүп четиргениниг уттундурбас күзели-биле долдуруп турар, чүге дээрге тайбың лагериниг баштынчызы — Совет Эвилелиниң келир үениг салгакчыларының тайбың хөгжүлдезинге идегээрин ол база катап шыыдып турар деп ол чугаалаан.

Уран-чүүлүүн немец академиязының Президиумунуң, база ол ышкаш чурулга уран-чүүлдериниг ажылдакчыларының каттыжыышкынының мурнундан болгаш Германияның культура ажылдакчыларының мурнундан уран-чүүлдер академиязының оралакчы-президентизи Отто Нагель чүве чугаалаан. Уран-чүүлүүн эртинезин камгалап алган кайгамчыктыг Совет Армияның солдаттарынга ханы өөрүп четиргенин ол илереткен.

Отто Нагельдиң чугаазының соонда делгелгениң ажыттынганын чарлаан. Совет Эвилелиниг болгаш Герман Демократтыг Республиканың гимнилерин күүсеткен. Кызыл торгу лентаны үзе кескен соонда, Дрезден галереязының кайгамчыктыг чуруктарын, Рафаэлдың, Тицианның, Рубенстиң, Рембрандтның, Ван Дейктиң, Джорджон Веласкестиң, Рибериниг болгаш бийириниг кайгамчыктыг өске-даа мастерлериниг алдарлыг чогаалдарын делгээн залларже шупту тарап чоруткан

(СЭТА).

Областың ховуларында

Колхозчуларның чедиишкини

Улуг-Хем районда Калинин аттыг колхоз бо чылын тарыыр 850 гектар кызылтазын апрель 29-та 854 гектар кылдыр күүсеткен. Колхозчу тараажыларның механизаторлар-биле чаңгыс эп-сеткилдиг ажылдаанының түннелинде бүгү тараа культураларын майның 5-те тарып дооскан.

Тракторист Станьконуң агрегады хүнде 36 гектарны чаштырар норманы үргүлчү 60—70 гектар кылдыр күүседип турган. Трактористер Шожан-оол, Сюрюн-оол, прицепщиктер Сагаан-оол, Чорбаа олар базала эки ажылдап келген. Колхозтуң шөлдериниг тарылга уламчылап турар.

—⊙—

Бедик дүжүт дээш

Кызыл районда «Совет Тыва» колхозтуң тараажылары өлбекшилдиг дүжүт өстүрүп алырынга кызымак ажылдап турар. Хову ажылының бригадазында 50 кижи ийи белүк үстүп алган, аразында социалистиг чарыштыг, ыында эш Мильерниң трактор бригадазы база эки ажылдап турар.

Үнүшке черниң шыгы чугула ужурдузалыг, бо талазы-биле суттат бугаларын белеткээринче база улуг кичээнгей салдынып турар. Колхоз апрель 26-га чедир 7.800 метр буганың ашталгазын дооскан, амгы үеде чамдык кижилерни суттарылгаже киирген, а өскелери буга казыышкынын уламчылап турар.

—⊙—

Сорттулуг үрезиннер

СҮТ-АКСЫ. (Телефон-биле). Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхоз эрткен чылдан эгелөөш, тараа культураларын шуптузун сорттулуг үрезиннер-биле хандырган. Бо чылын районнуң колхозтары ол колхозтан өлөөн хөй эки үрезиннерни алган. Киров аттыг колхоз 960 гектар тараа культураларының тарылгазын май 1-де дооскан, оон иштинде кызылтас 450 гектар, ол шупту база сорттулуг үрезиннер-биле хандыртынган.

—⊙—

Областың колхозтарында тарылганың чоруп турарының МЕДЭЭЗИ

(1955 чылдың май 5-те)

Районнар аттары	Нинтизи-биле чазын чажып тараавы (хуу-биле)	Оон иштинде тараа культураларын чашканы (хуу-биле)
Чаа-Хөл	79,4	85,0
Сүт-Хөл	78,7	91,7
Каа-Хем	69,0	79,2
Улуг-Хем	60,0	65,6
Бай-Тайга	56,1	63,0
Чөөн-Хемчик	39,6	48,5
Кызыл	38,7	49,6
Барыын-Хемчик	33,4	37,2
Таңды	21,0	23,4
Тес-Хем	17,5	22,5
Өвүр	8,7	9,0
Бии-Хем	7,8	8,4
Эрзин	—	—
Тожу	—	—

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссияларында

Май 4-те депутат **М. А. Сусловтуң** даргазы-биле ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссияларының каттышкан хуралы болган. Ол хуралга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга көөрү-биле ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң киргени 1944 чылдың декабрь 10-да чардынган «Совет социалистиг Республикаларның Эвилели биле Француз Республиканың аразында найырал болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээни» күш чок болдурар дугайында саналды чугаалажып көрген. Ол айтырыгны ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумуну түннеп көөрү-биле даштыкы херектер талазы-биле комиссияларынче шилчиткен.

Айытынган керээни күш чок болдурар дугайында илеткелди ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министриниң оралакчызы В. А **Зорин** кылган.

Илеткелди чугаалажып көөрүнге ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссияларының кежигүннери депутаттар киришкеннер.

Санал берген, Эвилелдиң Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының кежигүнү **И. В. Скобельцын** ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң саналын деткээн. Париж дугуржулгазы болза, ССРЭ-ге болгаш улус демократиязының чурттарынга удур агрессчи шериг блогун Францияның болгаш Барыын Германияның киржилгези-биле тургузарын көрүп турар деп ол чугаалаан. Ынчыг хевир-биле Франция ССРЭ-биле эвилелчиден барыын-герман милитаристерниң эвилелчизи болу берген. Оон биле Франция француз-совет керээни чөрчүп-үреп турар. Эш Скобельцын чугаазының төнчүзүнге француз улусту бодунуң билирин болгаш ол улустуң бодунуң хамаарышпас чоруун болгаш тайбыңның хөрөөн камгалаарынга чайгылыш чок күзел-соруктуунга ханы бүзүреп турарын илереткен. Хан-биле каңналган француз-совет найырал бүгү-ле шаптыктаашкыннарны ажып эртер болгаш бодунга орукту чаза теп үнер.

Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының кежигүнү **А. А. Сурков** француз-совет керээ Францияны хостаанының соонда аңаа баштайгы керээ болган болгаш ол керээ Францияны улуг күрүненің байдалынга тургускан. Совет Эвилели Францияның мурнунга оон бүгү делегей байдалын быжыглаарынга арганы берип турар политиканы үргүлчү хажык чокка чорудуп келген. Аңаа чөрүштүр АКШ-тың чагырыкчы бөлүктери сөөлгү чылдарның дургузунда Францияны кыжаныышкыннарның болгаш дорт ыйыдыышкынның оруу-биле герман милитаризм-биле блокче киир тыртышаан, ол чуртту ийиги чергениң ролюнга чедир кудулаткан. Францияда чамдык бөлүктер ол оруктан чоруп-кан болгаш француз улустуң күзел-соруунга чөрүштүр париж дугуржулгаларының бадылаашкынын чедип алганнар. Европага коллективтиг айыыл чок чоруктуң системазын тургузар дугайында саналдан француз чазактың оталаанын эш Сурков база сагындырган. Француз чазактың чорудуп турары 1944 чылдагы француз-совет керээниң эң-не үндезинин доңгайты октал турар политиказы Францияга эң-не улуг үржуктарның өскүдүкчүзү болур.

Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының кежигүнү **А. Н. Шелепин** бодунуң чугаазынга чаа дайынның күштелген кыжаныы Европаның тайбыңга ынакшылдыг күрүнелерин чай алыңдырбайн барып шыдавас деп чугаалаан. Барыын Германияны чепсеглээриниг дугайында, база оон киржилгези-биле агрессчи чаа бөлүглежиишкиннерни тургузарының дугайында шиитпирни барыын талакы күрүнелериниг хүлээп алганы-биле холбаштыр ССРЭ болгаш Европаның тайбыңга ынакшылдыг өске-даа күрүнелери Москва чөвүлел хуралының киржикчилериниг аразынга найырал, кады-ажылдажылга болгаш бот-боттарынга дузалажылга дугайында керээни чарарынга белеткелди чорудар, а ол ышкаш каттышкан командылал черин тургузар деп шын шиитпирлээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиязының даргазы **М. А. Суслов** Франция бодунга алган хүлээлгелерни шуут-ла үреп турары-биле 1944 чылдагы француз-совет керээни күш чок болдурар дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң саналын санал берген ораторлар чаңгыс эп-сеткилдиг деткип турарын демдеглээн. Европаның бүгү улустарының айыыл чок чоруунга дорт кыжаныгны тургузуп турар Барыын Германияны чепсеглээриниг киришпишаан, база барыын герман милитаристер-биле шериг эвилелинге кирбишаан, Францияның чагырыкчы бөлүктери француз-совет керээни оон-биле күш чок болдуруп турарын болгаш ол керээниг көрүп турары герман кыжаныышкынның катап төрүүнериниге удур угланган, кады ажылдажылга дугайында хүлээлгелерни күш чок болдуруп турары кижи бүрүзүнге билдингир деп ол чугаалаан. Францияның чагырыкчы бөлүктериниг ол политиказы француз улус оон маадырлыг чаңчылдары болгаш бедик политиктиг медерелдии-биле тайбың дээш, бодунуң чуртунуң хамаарышпас чоруу дээш идепкейлиг демисежир деп бистиң бүзүреливисти кажан-даа божаңнадып шыдавас.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң болгаш Националдар Совединиң даштыкы херектер талазы-биле комиссиялары ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниг саналын үүлүдүг деп көрген болгаш Барыын Германияны катап чепсеглээрин көрүп, ону Совет Эвилелинге удур угланган шериг бөлүглежиишкининге элдеп киирреин көрүп турар париж дугуржулгаларын Францияның биртээ бадылаан чоруу айытынган керээ ёзугаар Францияның бодунга алган хүлээлгелерин дорту-биле чөрчүп-үреп турар болганда 1944 чылдагы француз-совет керээни күжүн чидирген кылдыр күш чок болдурар деп ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунга сүмелээр деп шиитпирлээн.

(СЭТА).

ФАШИЗМГЕ УДУР ТӨӨГҮЛҮГ ТИИЛЕЛГЕНИҢ ОН ЧЫЛ БОЛГАНЫНГА

Совет улустуң төөгүлүг тиилелгези

★

Генерал-майор Ф. ДУБОВСКИЙ

★ ★ ★

Гитлерлиг Германияга удур Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайыны тиилелгиг доозулган хүнден бээр он чыл болган.

Алдарлыг Коммунистиг партияга удур-турган совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери бо дайынга бодунуң Төрээн чуртунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап ап, Европаның улустарын гитлержи дарлалдан чайладыр, фашистиг кулданыышкынның кыжанындан кижи төрелгетенни камгалап алган.

Фашистиг Германия-биле дайын болза, бистиң Төрээн чуртувустуң төөгүзүнге бүгү-ле дайыннардан эн-не аар-берге дайын болган.

АКШ-тың капиталистиг монополияларынга азыраткан герман фашизм Совет Эвилелинче халдаарынга үр үениң дургузунда белеткенип келген. Бистиң чуртувусче бодунуң халдап кириптериниң үезинде дайын болза, бүрүү-биле мобилизастатынган, техниканың чаа чүүдери-биле чепсегленген болгаш амгы үениң дайынын чорударының ийи чыл дуржулгазын ашкан канчаар-даа аажок улуг армиялыг турган. Гитлерлиг Германия барык-ла бүгү Барыын Европаның материалдыг курлавырларын холунга киирип ашкан турган. Немец-фашистиг шериглер Совет Армияны кыска хуусаа иштинде тиилеп аптарлар деп, гитлержилериң океан ындында сорук кирикчилери улуг идегелбиле манап турганнар.

Фашистиг Германия бодунуң Барыын чүкте тылын ылап магадылап алгаш, 1941 чылдың июнь 22-де, дайынны чарлавайн ССРЭ-же халдаан. Хенертен халдаанының түүнелинде, хөй миллион шериглиг гитлержи армия дайынның эге үезинде әлә таарымчалыг байдалдыг турган. Туруш бүрүзүн, төрээн чериниң сөөм бүрүзүн эрес-шудургу камгалап, дайынның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг когаралды таварыштырып турган совет шериглер маадырлыг демисежип турзажок, гитлержи аг-шериглер Совет Эвилелиниң экономика талазы-биле чугула дыка хөй районнарын түр әжелеп ап четикконнер.

Бистиң Төрээн чуртувустуң кырынга диргелип келген өлүмүг айыылдың мурнунга таварышкаш, бүгү совет улус ыдыктыг хостакчы дайынче, бодунуң социалистиг Ада-чуртун камгалаарынче кедүрүп үнген.

Немец-фашистиг әжелекчилерге удур, совет улустуң организакчызы болгаш сорук кирикчизи Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязы болган. Партия бистиң чуртувусту чаңгыс эптиг дайынчы лагерь кылдыр сырый каттыштырып, тиилелгени чедип алырынче армияның болгаш улустуң күженишкинин угландырган. Партия бодунуң эң эки оолдарындан бүдүн чартык миллион ажыг коммунистерни армияже болгаш флотче чоруткан. Олар сагылгачурумунуң болгаш организастыг чоруктун өзүп турар дайынчы күчүзүн, ооң дайынны чүгле доктаадыр әвес, харын-даа ону чылча шавар аргалын ол туачуушкун бүгү делегейниң мурнунга көргүскен.

1941—1942 чылдарның камгалал болгаш шавар халдаашкын операциялары дайын чорудулгазынга эргилдени белеткээн. Сталинград чанынга болган төөгүлүг дайылдажыышкынга совет шериглер шилиндек фашист шериглернин 330 муң кижилиг бөлүглежишкинин бүзәәләәш, узуткан чок кылган. Сталинград чанынга тиилелге бүгү делегейге улуг ужур-дузалыг болган, ол болза, делегейниң ийиги дайынының чорудулгазынга үндезин эргилдени айытканы, немец-фашистиг армияның ажыт киргени болган.

Курск дайылдажыышкыны дайынның ооң ынайгы чорудулгазынга улуг рольду ойнаан. Улуг шавар халдаашкын организастаар дээн дайынның сөөлгү ораладжыышкыны аңаа ойтур шаптырган. Совет Армия дайынның ыйыышкынын ойтур шапкаш, боду делгем фронтуга удур шавар халдаашкынче киринкен. Стратегтиг инициатива ооң бээр-ле Совет Чепсектиг Күштериниң холунга бүрүү-биле шилчээн.

1943—1944 чылдарның чедишкиниг шавар халдаашкын операцияларының түүнелинде Совет Армия төрээн черин фашистиг әжелекчилерден бүрүү-биле хостаан болгаш дайын чорудулгазын бистиң чуртувустуң даштынче шилчиткен. Өзүлүг гуманизмниң болгаш чөптүг чоруктун әдилекчилери совет дайынчылар, гитлерлиг әжелекчилерге кулдандырган европа күрүнелерин хостаарынче киринкеннер. Ол чурттарның улустары боттарының хостакчыларын чүректиң ханызындан өөрүп четириишкиниг медерели-биле утканнар.

Гитлерлиг Германияга удур демиселлиг кол аар-бергезин Совет Армия дайынның бүгү дургузунда бодунуң эктинге чүктеп эрттирген. Совет чазак бодунуң эвилелчи хүләәлгезин ак-сеткилдии-биле күүсеткен. АКШ-тың болгаш Англияның чагырыкчы бөлүктери ооң мырыңай сыр өске болуп турганнар. Европага ийиги фронтуну 1942 чылда ажыдар дээн боттарының байырлыг азаашкыннарын олар хажытканнар. Гитлерлиг Германияның аштырары чайлаш чок боop, Совет Армия фашистиг Германияны эвилелчилериң дузаламчызы чокка-даа чылча шаап, Европаның кулдандырган улустарын хостап шыдаар деп чүве тодаргай апаарга, чүгле 1944 чылда америк-англи шериглер Францияның девискээринче халдап кирип эгелээннер. Ынчалзажок ол чорук кандыг-даа саңдар чедирбээн. Гитлержилер боттарының дивизияларының кол нуруузун эрги хевээрле Совет Эвилелинге удур тудуп турганнар.

Америк-англи чагырыкчы бөлүктер боттарының оор-дээрбечи политиказын чоруттушаан, туюлунга чедир чылча шаг тырар чоруктан гитлержи армияның тынын алыр дээш боттуг хемчеглерни ап турганнар. Чылча шаптырган фашист шериглериң чепсээн чыын алыр болгаш херек апарза ол шериглериң артыын ооң-биле чепсегләәринге база оларның-биле кады Совет Армияга удур халдап кириптеринге белен турар деп, Англияның премьер-министри Черчилль дайын доостуруунуң ырак мурнунда-ла фельдмаршал Монтгомериге чагыш турган.

Совет Чепсектиг Күштериниң 1945 чылда чоруткан чайыннанчак операциялары немец-фашистиг армияның бүрүн чылча шаптырарынга, Берлинни алырынга болгаш гитлержи Германияның чугаа чокка дүжүп бээринге чедирген.

1945 чылдың августа Совет Армия Шериг-Далай Флоду-биле демниг хөделбишаан, милитаристиг Японияның кол соотуушкуннуг күжү — Квантун армияны чылча шапкан. Япон империалистер чугаа чокка дүжүп бээр ужурга таварышканнар.

Коммунистиг партияга, И. В. Сталинга баштаткан Дээди Кол Командылалга удуртурган ССРЭ-ниң Чепсектиг Күштери Ада-чурттуң Улуг дайынын бүгү делегейге төөгүлүг тиилелге-биле доосқаш, Европаның болгаш Азияның улустарының фашистиг база империалистиг кулданыышкындан хосталырынга дузалаан.

Бистиң Төрээн чуртувус дайындан улам-на күштүг болгаш күчүлүг, өшпес алдар-биле шыптынган үнген. Совет күрүнеи кошкадыр болгаш кулданыр дээн империалистиг күрүнелериң кордалдары бүрүү-биле буурап дүшкен.

Делегейниң ийиги дайынының чугула түүнели болза, бүгү делегей байдалының социализмге болгаш демократияга ажыктыг кылдыр үндезини-биле өскерилгени болур. Гитлерлиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча шапканының түүнелинде, Европаның болгаш Азияның дыка хөй чурттарынга улус-демократтыг тургузуг бадыткатынган. Амгы үеде социализмниң үндезиннерин бүзүрелдиг салып турар 600 миллион кижилиг кыдат улус улуг төөгүлүг тиилелгени чаалап алган. Тайбыңның, демократияның болгаш социализмниң Совет Эвилелинге баштаткан улуг болгаш чүге-даа аштырбас лагери амгы үеде 900 миллион ажыг кижи чурттакчылыг 12 күрүнелерни каттыштырып турар.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязындан төрүүнген совет ниитилел болгаш күрүне тургузуу болза, чүгле тайбың тургузуушкун үезинде чурттуң экономиктиг болгаш культурлуг кедүрлүүшкүнүн организастаарының эң дээре хевири әвес, харын-даа дайын үезинде дайынны ойтур шаварынче улустуң бүгү күштерин мобилизастаарының болгаш организастаарының эң дээре хевири дээрзин Ада-чурттуң Улуг дайынынга бистиң тиилелгевис база катап бадыткаан.

Совет Армия болза, чогум-на бо үениң чепсээ-биле деритинген, эн-не дуржулгалыг командылаал составтыг болгаш бедик мораль дайынчы шынарлыг, бистиң үевистиң бирги чергениң армиязы деп дайың көргүскен. Совет Армия дайынның армиязын ашкан бодунуң артык күжүн көргүскен, а бистиң чепсегленишкинивис, ол үеде капиталистиг чурттарның армияларының ортузунга эң дээре чепсегленишкин деп санап турган немец армияның чепсегленишкининден ашкан.

Совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери бодунуң бүгү тиилелгелерин Коммунистиг партияның мерген угаанныг удуртулгазының ачызы-биле чедип алган. Партия бүгү совет кижилерни фашистиг әжелекчилерге удур демиселге организастаан болгаш сорук кирген. Ол бүгү күштерни болгаш хөреңгилерни мобилизастаан, бистиң улузувусту улуг тиилелгеге чедирген.

Дайын чылдарының дургузунда партия улус-биле улам-на чоок төрелдешкен, ажылчы чоннарның калбак массалары-биле улам-на сырый каттышкан.

* * *

Гитлерлиг Германияны ашкан бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгениң он чыл ооң совет улус болгаш ооң Чепсектиг Күштери коммунистиг тургузуушкуннуң бүгү-ле адырларында чаа кайгамчыктыг чедишкиннериң байдалынга демдеглеп эрттирип турарлар.

Дайын сөөлүндеги чылдарның дургузунда Совет күрүнеиң экономиказы улам-на быжыккан. Дайынның болдурган балыын бүрүү-биле өмнеп экирткен, муң-муң үлетүр бүдүрүлгелерин катап тургускан болгаш туткан. Ол чылдарның дургузунда улус ажыл-агыйының болгаш культураның бүгү-ле адырлары улам ынай хөгжээн дайын мурнундагы деңнелди дыка ашкан. Чижээ, аар үлетүрүүн продукциязы амгы үеде, 1940 чылдың деңнелин барык-ла үш бүдүн чартык катап ажып турар.

Коммунистиг партия болза, күчүлүг социалистиг индустрияны тургузарынче болгаш үзүктел чок хөгжүдеринче бодунуң кол шугумун быжыг болгаш хажык чок тудун турар. СЭКП ТК-ның январь Пленуму, аар үлетүрүүн хөгжүдезинин темпизин оожумнадырын саналдап турган чамдык экономистериң антимарксисчи үзел-бодалдарын кадыг-дошкуну-биле шүгүмчүлээш, аар индустрия болза, совет экономиканың үндезиннериниң үндезини болуп келген болгаш болуп турар, моон соңгаар-даа болур деп бүгү күштүү-биле шыйып демдеглээн.

«Коммунистиг партия болза, улуг машина үлетүрүн болгаш чурттуң электрижидилгезин бүгү хемчеглер-биле хөгжүдер дугайында улуг Ленинниң өөредиин удуртулга болдурбушаан, бүгү улус ажыг агыйының болгаш бистиң Төрээн чуртувустуң чүге-даа аштырбас камгаланыр аргалыының быжыг үндезини, совет улустуң чаагай амыдыралының хажык чок өзүлдезинин үнер дөзү болуп турар аар индустрияны улам ынай кедүрерин, мурнуку хеваар, бодунуң кол сорулгазы деп санап тур» — деп ТК-ның Пленумунуң шиитпирлеринде чугаалап турар.

Социалистиг индустрияның өзүп турар күчүзүнге даянгаш СЭКП ТК-ның январь Пленуму, чоокку беш—алды чылдарның дургузунда тараа бүдүрүлгезин чыл бүрүде-ле 10 миллиардтан эвээш эвес пудка чедирер болгаш мал ажылының кол-кол продуктуларын бүдүрерин ийи—ийи ажыг катап улгаттырар деп, канчаар-даа аажок улуг сорулганы салган.

Совет Эвилели болза, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруун намдадыры дээш, чаа дайынны болдурбазы дээш, шынчы болгаш хажык чок демисежип турар, Совет күрүнеиң тайбыңга ынакшылдыг даштыкы политиказы совет кижилериң, улус демократиязының чурттарының болгаш бүгү делегейниң ажылчы чоннарының үндезин эрге-ажыктарын илергейлеп турар. Ол болза, тайбыңның, улустар аразынга найыралдың политиказы-дыр.

Ынчалза-даа АКШ-тың, Англияның болгаш өске-даа империалистиг күрүнелериң реаксылыг чагырыкчы бөлүктери, улустарның тура-соруун тоомчага албайн, улустар аразының дүшкүүрлүг байдалын намдадырын болдурбас дээш, бүгү-ле хемчеглерни ап турарлар. Олар чаа дайынга, бирги әәлчегде Совет Эвилелинге болгаш улус демократиязының чурттарынга удур дайынга күженишкинниг белеткенип, хөлүн эртир чепсегленир чорукту кылып, агрессчи шериг блоктарын тургузуп, социалистиг лагерьниң чурттарын долгандыр шериг базаларын тургузуп турарлар. АКШ-тың, Англияның болгаш Францияның чазактары Барыын Германияның адаанчы армиязын тургузуп, ССРЭ-те болгаш улус-демократтыг күрүнелерге удур угланган шериг бөлүглежишкиннериниче ону киир тыртып турарлар.

Тайбың тургузукчу күш-ажылды кылып турар совет улус агрессчилериң чимзенишкиннерин серемчилелдиг хайгаарап турар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң сессиязынга бодунуң чугаазында Совет чазактың баштыңы эш Н. А. Булганин мынча деп медеглээн:

«Совет күрүнеиң тайбыңга ынакшылдыг чоруун бистиң кошкаавыстың илерээшкини кылдыр санай бер чазып турар ол шолук угаанныг политиктиг ажылдакчыларның дугайында чүү чугаалап болдурул? Олар хамыктың мурнунда, төөгүүн чоокта чаагы кеземчезин, гитлержи әжелекчилериң салым-хуузун сактып алза чогуур-дур. Өске авантюристер — бистиң Төрээн чуртувуска семээрлер базала турганы билдингир болгай. Олар шуптузу бужар-бак өлүмнү тыптылар. Бистиң улузувус кеззаде-ле бодун камгалап билир болгаш ооң хосталгазынче болгаш хамаарышпас чоруунче шоглап келген кижи бүрүзүнге өлүмнүг согугну берип келген.

Моон соңгаар-даа шак ындыг болур».

Коммунистиг партия болгаш Совет чазак социалистиг күрүнеиң күчү-шыдалын улам ынай күштелдирер дугайында, шылгарангай Чепсектиг Күштериниң дайынчы аргалын бистиң Төрээн чуртувустун эрге-ажыктарының, улустар аразының байдалының болгаш шериг амгы үедеги хөгжүлдезинин негеп турары ындыг деңнелге тургузар дугайында могаг-шылаг чок сагыш салып турар. Бистиң Совет Армиявыс болгаш Шериг-Далай Флодувус доктаамал дайынчы белен турар болгаш хенертен халдаашкынны болдурбазынга база бистиң социалистиг Төрээн чуртувусче семеп келген кандыг-даа агрессорга өлүмнүг согуушкунну бээринге эргежок чугула бүгү-ле чепсектерлиг.

Аар индустрияны бүгү хемчеглер-биле хөгжүткениниң болгаш совет эртемниң чедишкиннериниң ачызы-биле атомнуг чепсекке АКШ-тың монополиязын шагдала дүжүрген, ынчаарга водородтуг чепсектиң будурулгезинге чүү хамааржырыл дээрге, Совет Эвилели Американың Каттышкан Штаттарын эрте берген. Америк-англи империалистер болгаш оларның чашпаачылары ону утпаза чогуур.

Бистиң Төрээн чуртувус чаа күчүлүг кедүрлүүшкүнде туруп турар. Төрээн Коммунистиг партияны болгаш Совет чазакты долгандыр сырый каттышкан совет кижилер бешки беш чыл планын хуусаа бетинде күүседири дээш, үлетүрүүн болгаш кедээ ажыл-агыйның улам ынай кедүрлүүшкүү дээш, тайбың болгаш улустарның айыыл чок чоруу дээш, чүткүлдүг демисежип турарлар.

Совет улус бодунуң шынныг хөрээнiй тиилелгезинге бүзүрелдиг. Тайбыннын, демократияның болгаш социализмниң Совет Эвилелинге баштаткан күчүлүг лагериниң чурттары болза, оларның бурунгаар, коммунизмче оруктува тиилелгиг шимчээшкинин кандыг-даа күш доктаадын шыдавас шак ындыг кылдыр, ақы-дунма интернационалчы эп-найырал-биле, политиктиг болгаш экономиктиг эрге-ажыктарының ниитизи-биле ыяк сырый каттышкан, ындыг күчүлүг материалдыг курлавырлардыг болуп турарлар.

Рейхстаг кырында Тиилелгениң тугу

Он чыл мурнунда, 1945 чылдың апрель 30-де, дайын чылдарының аар шылгалдаларының соонда совет дайынчылар гитлержи фашизмни чылча шавар деп улус мурнунга боттарының ыдыктыг таңгыраан алдарлыы-биле күүсеткен болгаш рейхстаг кырынга Тиилелгениң тугун асканнар.

Бурск дугазынга, Прибалтикага, Варшаваның черлеринге, Одерге болгаш Нейске чаалажыр ужур меңээ таварышкан турган, чер бүрүзүнге солдат бүрүзүнүң алыс күзел-соруу болза, Берлинге чедер болгаш аңаа гитлержилерни чок кылыр бодал турган. Бедик сорук кезээде совет дайынчыларның чаңчылы болуп турган. Фашист араатанның иезээнинге дайынны доозар деп чүткүл немец улуска көөр хөөн чок чоруктун күзел-бодалы-биле әвес, а харын Европаның чурттарын, ооң иштинде Германияның улузун фашист кулданыган хостаар, делегейниң хан төгүүшкүнүнүг ийиги дайынын өскүткен бүгү делегей үптәәшкининиң атаманнарын ялаалар деп дүрүм өзугаар болгаш чөптүг күзел-биле чорутунган. Берлинде империя канцеляриязынга Гитлер делегейге тергиидәәшкинни чаалап алырының планнарын чогаадып, ооң тайбың чурттакчыларны үптеп-дээрбедээр дугайында магачынчы дужаалдарны үндүрүп турган.

Берлин дээш эң сөөлгү тулчуушкуннарга бистиң Чепсектиг Күштеривистиң канчаар-даа аажок улуг күчү-шыдалын эн-не долу хемчээлдии-биле көргүскен. Аңаа совет таладан 41.600 улуг боолар болгаш миномёттар, 8.000 самолёттар болгаш 6.300 ажыг танктар киришкенин сагындырарга-ла четчир.

Хоорай дээш тулчуушкун апрель 21-де эгелээн. Кадыг-дошкун тулчуушкуннар хүндүс-даа, дүне-даа соксавайн чоруп турган. Ылаңгыя шилитинген фашист кезектер рейхстагтың чанынга болгаш ханаларынга чүткүлдүг удурланыышкыннарны кылганнар. Аңаа капитаннар Неустроевтиң болгаш Давыдовтуң салбырлары база мөзң командылааным салбыр тулчур алдар таварышкан. Өртенип турар кончуг улуг бажыңга өрөөл бүрүзү дээш тулчур чорук таваржып турган.

Апрель 30-де 14 шак 25 минутада сержантылар Михаил Егоров болгаш Мелитон Кантария рейхстагтың ырында бөмбүрүкке четкен болгаш Тиилелгениң кызыл тугун аңаа эсканнар. Ам ол тук дайынның өске-даа реликвиялары-биле кады Совет Армияның Москвада Төп музейиниң залдарының бирээзинде камныыбиле кадагалатынып турар.

Герман найыслалга фашистиг удурланыышкын шуут чылча шаптырганда, дайзының гарнизонунуң артынчыларынга удур демисел май 1 болгаш 2-де үргүлчүлээн.

Тулчуушкуннарның дааш-диңмиди соксай хона бээри билек совет солдаттар болгаш офицерлер, оларның иштинде мөзң командылаан салбырым немец чурттакчыларга дузаламчыны организастаан. Солдаттарның поход кухняларынга немец хөрөөженнерге, бичии уругларга болгаш кырганнарга чемни хайындырып берип, хоорайның садыы кылдынмаан турда хлеб үлээшкинин организастаан. Совет шериглер хоорайның төөгүлүг үнелиг чүүлдерин камгалалга алган, хоорайның кудумчуларын болгаш чуурунду-бузундуларын аштап-арыглаарының талазы-биле хөй санныг субботниктерге киришкеннер. Шак ол күш-ажылчы чорукка орус болгаш герман улустарның чаа найыралының үндезиннери салдынган. Демобилизация соонда бистиң шериг эшелоннарывыс Германиядан Совет Эвилелинче өөп чаныптурда немец чурттакчылар бисти улуг хүләәп көрүүшкүн-биле өңнүктери, хостакчызы дайынчылар кылдыр үдээннер.

Совет Эвилели тайбыңның болгаш бүгү ниитиниң айыыл чок чоруунуң политиказын, бүгү чурттар-биле найыралдыг харылзааларның политиказын чайгылыш чокка чорудуп турар. Бистиң улузувус тайбың күш-ажылды үнелеп, камгалап билир. Эрткен он чылдарның дургузунда штурмнуң киржикчилериниң хөй нуруузу боттарының тайбың профессияларынга өөп келгеннер. Совет Эвилелиниң Маадыры эш Егоров областың ийи чылдын партия школазын дооскан болгаш ам Рудн хоорайда үлетүр бүдүрүлгелериниң биразында ажылдап турар. Совет Эвилелиниң Маадыры эш Кантария Абхазияда ажылдап турар. Ооң кызымаккай ажылы дээш аңаа Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры атты тывыскан. Армияның хүрээлеңинге тургаш, мен В. И. Ленин аттыг шериг-политиктиг академияны дооскан мен, ам үеде башкылап ажылдап турар мен.

Кадыг-дошкун тулчуушкуннарның ыжы-биле долган болгаш миналарның база снарядтарның бузундулары-биле шыймакталган рейхстагтың улуг колонналарында Берлин тулчуушкуннарының киржикчилери — совет дайынчыларның хөй санныг аттары кадагалатынып арткан. Оларны дайынчы сегиржип алыышкынның одунга бижээн. Оларны дайынның кадыг-берге өруун эрткен дайынчылар кылганнар.

Ол аттарда солдаттың бөдүүн дылыбиле бүгү делегейниң бөдүүн кижилериниң, совет болгаш өвилелчи армияларының дайынчыларының амыдыралга герман милитаризм кажан-даа катап төрүүнмес, агрессчи дайын чорудулгаларының кыжанышкыннары кажан-даа болбас деп чүвеге бүзүрелин илередип турар.

Ол үеден бээр чүгле он чыл эрткен париж чугаалажышкыннарынга үндезилээш империалистиг чаа агрессияның америк организакчылары ССРЭ-ниң, АКШ-тың, Англияның, Францияның болгаш өске-даа чурттарның улустарынга удур санап четпес хөй дайын кем-херектериниң гитлержи генералдарының, буруулугларының холдарынга атомнуг чепсекти тутсурун ораладжып турар. Герман вермахтыны катап төрүүндүрериниң чүдек-бужар, өлүмнүг политиказы бүгү-ле дөк-сеткилдиг кижилериниң оларның политиктиг үзел-бодалдары ылгал чокка шиитпирлиг удурланыышкынны болдурбайн барып болбас.

Бистиң өлген дайынчы эштеривистиң дугайында турааскаал болза, Совет Эвилелинде, АКШ-та, Францияда, Англияда болгаш өске-даа чурттарда дайынның бүгү-ле киржикчилерин быжыг үр тайбың дээш демиселге идепкейлиг демисежирин хүләәдип турар.

Совет Эвилелиниң дайын киржикчилери Тиилелге хүнүнде Москвага дайынның америк киржикчилери, делегейниң ийиги дайынының тулчуушкуннарының шелдеринге боо-чепсек талазы-биле бистиң эштеривистиң келир деп турарынга өөрүшкүлүг-биле байыр чедирип турарлар. Ол ужуражышкын улустар аразынга тайбыңны камгалаарынга болгаш быжыглаарынга чаагай сорулгалар болуп бараан болзуу!

Совет Эвилелиниң маадыры гвардейжи подполковник К. САМСОНОВ.

Уттундурбас хүн

1941 чылдың июньда бистиң Төрээн чуртувусче оор өзу-биле халдаан гитлержи Германияга удур Совет Эвилелиниң Ада-чурттуң Улуг дайыны тиилелгиг доозулганындан бээр таптыг-ла 10 чыл болган. Бо ыдыктыг Улуг дайынның киржикчизи меңээ Совет Армияның бүгү фронтуларга шылгарангай тиилелгелери мөзң сагыжымдан кажан-даа уттундурбас. Ол тиилелге — социализм чуртунуң Чепсектиг Күштериниң империализмниң чепсектиг күштериниңден улуг артык күштүүнүң чайыннанчак херечилели болган.

Гитлержи Германияны ашкан Тиилелгениң хүнүн совет кижилер коммунистиг тургузуушкунда кайгамчык улуг чедишкиннер-биле уткуп турар. Улус ажылагыйының бүгү адырларын шиитпирлиг кедүрер болгаш чоннуң чаагай байдалын улам бедидер талазы-биле партияның болгаш чазактың салган сорулгалары тайбың тургузуушкуннуң чылдарында амыдырала чедишкиниг боттанып турар. Ол улуг чаагай сорулганы эчизинге чедир боттандырары бистиң ынак Төрээн чуртувустуң тиилетирбес күчү-шыдалын улам-на быжыглаар.

Тайбыңга ынакшылдыг улуг совет улус чаа дайынның кыпсыкчыларынга удур демиселин күштелдирбишаан, тайбын тургузуушкунунда кайгамчык улуг чедишкиннерин, Төрээн чуртунуң камгаланыр аргазын улам быжыглап турар.

М. КОНГАР,
Ада-чурттуң Улуг дайынының киржикчизи.

Тургузукчу тайбың күш-ажылым

1945 чылдың май 3-те бистиң взводтун Берлиниңиң кудумчуларының бирээзинге түр дыштанылгазының үезинде мөзң сагыш бодалым чаңгыс-ла сорулгаже угланган турган: «Тиилелге бо-ла болгай! Өөп чана бээривистиң хүнү ам ырак әвес. Балдыны холга туткаш, ыры-шоор-биле чаа бажыңны тудуп кириптери эки-ле болур ийик» деп бодап орган мен.

Ооң соонда, үр әвес үе эрткенде, оркестрлериң үнүнүн адаа-биле бодумнуң дайынчы эштеримден байырлажып чарылгаш, халашканнарның баштайгы эшелонуубиле дедир өөп чаныптым. Кады чурттап өскеннерим—кызылчылар мени изии-биле уткуп алганнар. Варшава, Берлин дээш канчаар тулчуп чораанымның дугайында, дайынчы үш орденнерни канчап чедип алганымны эш-өөрүмге үр-ле төөгүдүм.

Каш хонук эрткен соонда балдымны холумга туткаш тайбың тургузукчу күш-ажылче кириптим. Ол үеден бээр Кызылдың тудугжуларының бригадазында ажылдап турар мен. Ам «Найырал» кудумчузунда улуг-улуг тудугларны кылырынга киржип, бодумнуң ажыл-нормамны үргүлчү ажыр күүседип келдим. Тайбын күш-ажылды кылып турган-даа дайзынларны дугайын утпас мен. Менде күш болгаш дайынчы дужулга бүрүн, кайылаа минутада бодумнуң Төрээн чуртумну камгалап кириптеринге белен мен.

Ф. ЛИХОУЗОВ,
Тыва тудуг трестизиниң бызанчызы.

Январь Пленумунуң шиитпирлерин боттандырар дээш демиселде

Бистиң чуртувуска чоокку чылдарда бүгү көдээ ажыл-агый продуктуларының элбекшилин тургузар төлөөде, чер ажылының болгаш мал ажылының улам ыңайгы көдүрүлүшкүнүн чедип алырынче, ыланғыя 1960 чылга чедир чуртка тараа бүдүрерин чылдың-на 10 миллиардтан эвээш эвеске чедиреринче, мал ажылының продуктуларын ийи—ийи ажыг катап көвүдедиринче көдээниң бүгү ажыл-ишчилерин СЭКП ТК-ның январь Пленуму кыйгырган.

Салдынган сорулгаларны амыдыралга күүседир төлөөде, партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органнарының талазындан көдээ ажыл-агыйга удуртулганың деңнелин улуу-биле бедидери болгаш ол удуртулганы улам-на сайзырангай, боттуг база оперативтиг болдурары эргежок чугула деп санавышаан, көдээге масса-политиктиг ажылды үргүлү болгаш кызымактайы-биле эжижидерин партия, профэвидел болгаш комсомол организацияларынга Пленум дааскан.

Массалар шупту чүвени билгенде олар бүгү чүвени кылыр база бүгү чүвеже медерелдии-биле баар деп ленинчи өөредигни удуртулга болдурбушаан, бистиң колхозтуң партия организациязы часкы хову ажылдарының белеткелдериниң болгаш амгы чоруп турарының үезинде колхозчулар ортузунга масса-политиктиг ажылдарны күштелдирген.

СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин колхозчуларга ханызы-биле таныштырар ажылдар организастатынган. Пленумнуң шиитпирлерин амыдыралга боттандырарының практиктиг сорулгаларын колхозтуң партия организациязының ажык хуралында, ооң соонда колхозчуларның ниити болгаш бригадалар, фермалар ажылдакчыларының тус-тус хуралдарында чугаалажып эрткен.

Колхозчу амыдыралдың ол чугула программазын танывар ажылдар чүгле ооңбиле кызыгаарлатынмаан. Ол документини өөренир талазы-биле агитаторларның тускай семинары болуп эрткен, ону колхозта 2 политбөлүмнериң дыннакчылары база өөренген. Пропагандистер, агитаторлар болгаш көдээ интеллигентилер январь Пленумунуң шиитпирлерин колхозчуларның, колхозка ажылдап берип турар механизаторларның ортузунга чедингирбиле тайылбырлап бээрин үргүлчүлевишаан, салдынган сорулгаларны чедишкиниг күүседир дээш социалистиг чарыышты организастап турарлар.

Колхозчу ажыл-агыйның перспективтиг планнарын күүседир дээш демисел күштелген. Колхоз бодунуң кожазы болуп турар Маленков аттыг колхозту социалистиг чарышка кыйгырган. Бистиң колхозчу малчыннарывыс Таңды районнуң «Революцияның чалбыыжы» болгаш Жданов аттыг колхозтарының сүт-бараан фермаларының ажылдакчыларының областа бүгү фермалар ажылдакчыларынга үндүрген кыйгырыын изии-биле деткип, мал ажылының продуктуларын көвүдедир талазы-биле социалистиг хүлээлгелерни боттарынга алганнар.

Колхозчулар бо чылын 2000 ажыг гектар тараа шөлүүнүң гектар бүрүзүнден 16 центнерден куду эвес дүжүттү өстүрерин, инек бүрүзүнден 800 литр сүттү, хой санындан 1,6 килограмм дүктү алырын, малдың чаш төлүн чидириг чокка ажаап алырын, хаван бүрүзүнден 12 хаван оолдарын, дагаа санындан-на 111 дагаа чуургаларын алырын хүлээнгеннер. Малдың уксаазын экижидер хемчеглер чоругунуп турар.

Көдээ ажыл-агыйны хөгжүдериниң улуг ужур-дузазын бистиң колхозчуларывыс эки билгениниң, ол талазы-биле бүгү улустуң демиселинге сөрүк киришкиниг каттышканының дугайын оларның бо чылын херек кырында кылган ажылдары хөречилеп турар.

Чаа, 1955 ажыл-агый чылының баштайгы айларында тудут бригалазы багай эвес ажылдаан. Тудугжулар тудуг ыяжыл 1392 кубометрни тайгага белеткээн, ооң иштинден машина оруунче 1222 кубометрни, колхоз төвүнче 527 кубометрни сөөрткен. Дилигжилер 156 кубометр манзыны дилген.

Бо чылын тутса чөгүүр 40 аът кирер чылыг кажааның ханазының тудуу доозулган, 100 баш инек кирер кажааны саман-биле тудуп эгелээн, ооң фундаментизин салып доосканн. Хой болгаш бызаа кажааларының тудуу ам удавас эгелээр.

Чурталга бажыңнарының тудуу чедишкиниг чоруп турар. Тудугжулар Май 1-ниң байырлалынга уткуштур 5 бажыңны тударын хүлээнгеш, 6-ны тутканнар. Олар бо чылын 10 чаа бажыңнарны тудар болгаш 33 эрги бажыңнарны чедир тудар. Ол сорулгалар хуусаа бетинде чедишкиниг күүсетинер дээр идегелди тудугжулар илередип турарлар.

Колхоз часкы тарылгага эки белеткелдиг ужурашкан. МТС-тиң биске быжыглаан механизаторлары биле колхозчу тараажылар часкы хову ажылдарының баштайгы хүннериниң эгелээш-ле чаңгыс демниг ажылдап турарлар. Олар Май 1-ниң байырлалынга уткуштур тараа культураларының тарылгазын чедишкиниг доосканнар. Оларның күзели боттуг ажылбиле дүүшкен. Колхозчулар болгаш механизаторлар артельдиң 2000 ажыг гектар тараазын кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңнелге тарып доосканнар.

Часкы хову ажылдарының баштайгы неделязы ниити күжениишкиниң демдээбиле эрткен. Хову ажылының турлаглаарынга масса-политиктиг ажыл эки чорутунган. Колхозтуң партия организациязының агитколлективи план ёзугаар ажылдап, ийи трактор бригадаларынга агитаторларның күүн хуваап турган. Олар колхозчуларның болгаш механизаторларның тус-тус ажылдап турар черлериниң аайы-биле беседаларны, номчулгаларны үргүлчү кылып берип келгеннер. Хову турлагларында агитаторлардан эштер Быштак-оол, Майгын-оол, Баазан, Хирлиишпен, Сагаяков олар эң эки ажылдап келгеннер. СЭКП райкомундан, МТС-тиң база колхозтуң партия организацияларындан лекторлар бригадаларга үргүлчү кээп, янзы-бүрү темаларлыг лекцияларны номчугулааннар. Бригада бүрүзүнде көргүзүг самбыралары бар. Аңаа социалистиг чарыштың киржикчилериниң хүн бүрүде кылган ажылының көргүзүглерин бижип турар. Агитхуудустар 2—3 хонук болгашла үүнүп турган. Бүгү-ле тайылбыр массалыг ажылдарны соңгаарладып болбас шиитпирлээр ажыл-агыйжы сорулгаларбиле шын холбаштырып келген бис. Колхозтуң часкы хову ажылдарының чедишкиниг шиитпирлетинип турары ынчангаш аңаа-ла таварылга эвес.

Бис болза, чедишкиннерни улам быжыглавышаан, колхозтуң мал болгаш чер ажылдарын хөгжүдериниң талазы-биле амдаа шиитпирлетинмейн турар практиктиг сорулгаларны күүседиринче колхозчу массаларны улам-на сорук киришкиниг мобилизастаар ужурлуг бис.

К. САНЧЫ.

Улуг-Хем районнуң Ленин аттыг колхозта парторганизация секретары.

МАЛ АЖЫЛЫН КӨДҮРЕРИНЧЕ БҮГҮ КҮШТЕРНИ УГЛАНДЫРАР

Малчыннарының хүлээлгези

Чөөн-Хемчик районнуң «Коммунизмче орук» көдээ ажыл-агый артелиниң малчыннары СЭКП Төп Комитединиң январь Пленумунуң шиитпирлерин ханызы-биле өөренип, малдың чаш төлүн менди камгалап алыр болгаш малдан алыр продуктуларны көвүдедир дээш бедитинген хүлээлгелерни ап турарлар.

Хойжу эш Дамба-Доржу бодунда быжыглаан 290 баш төрүүр хоюндан 320 баш хураганнарны өстүргеш, колхозтуң ниити малынга дужаап бээри-биле хүлээлге алган. Ам ооң хоюндан 248 хой төрээн, оларның 255 хураганнары менди доругун турар. Ол ышкаш хойжу эш Дамдаажык бедик хүлээлге алган. Ооң хоюндан ам төрүтүнген 221 хураганнар семис шыырак өзүп турар.

Колхозтуң саанчылары эштер Кувискаал биле Дооскара инек бүрүзүнден чылда ормумаа-биле 1200 литр сүт алырын хүлээнгеннер. Эш Кувискаал бодунга быжыглаан 7 саар инектериниң бирээзинденне ам 9 литр, эш Дооскара 8 саар инээниң бирээзинден 8 литр сүттү саап ап турарлар.

Саанчылар боттарында быжыглаан инектериниң бызааларын бүрүн камгалап алгаш, колхозтуң ниити малынга семис, шыырак дужаап бээри-биле хүлээлге алганнар.

К. БОРА-КӨЖЕ.

Хойжу Хактыг-оол

Улуг-Хем районнуң Маленков аттыг колхозунуң мурнакчы малчыны Ховалыг Хактыг-оолдуң адын Май 1-ниң байырлалын таварыштыр областың Хүндүлел самбыразынга киргген.

Эш Хактыг-оол колхозтуң малын ам 6 чыл дургузунда кадарып келген. 1954 чылда 181 хойдан 206 хураганны чидириг чокка алгаш, колхозка хүлээдип берген. Ооң өг-бүлези эрткен чылын 7 тонна тараааны, 2630 рубльди күш-хүнүнге алган. Хойну ийи удаа кыргып, хой дүктү күрүнеге киргген.

Ам ооң кададында 304 баш төрүүр хой бар. Ооң иштинден 269 баш хойлар төрээн, ооң 280 баш хураганнарын чидириг чокка ажаап алган.

— Ам 35 баш хой төрүүр ужурлуг. Оларның хураганнарын база-ла чидириг чокка ажаап ап шыдаар мен. Бо чылын хойлардан дүк кыргын алырының планын ажыр күүседир мен—деп, эш Хактыг-оол чугаалап турар.

Колхозчу малчыннарда

Барыын-Хемчик районнуң «Большевик» көдээ ажыл-агый артелиниң хойжулары эштер Даптаанның, Мөңгениң, Шыыраптың кададында хойлардан төрээн 660 баш хойларның 665 хураганнары семис, шыырак, менди доругун турар. Малчыннар чаш хураганнарны болгаш чаа төрээн хойларны эки шынарлыг чем-биле болгаш чылыг чырык кажаалар-биле хандырган.

Хойжулар хой дүгүн чидириг чокка алыр дээш хемчеглерни ап, амгы үеде 157 килограмм түленди дүктү чыгаш колхозка дужаган. Бо чылын хой бүрүзүнден 2 килограмм дүк кыргын алырын хүлээнген ажыллап турарлар.

Х. СЕМИС-ООЛ.

Мурнакчы малчыннар

ТООРА-ХЕМ. (Радио-биле). Тожу районнуң колхозтарында мал менди, хүр чыл ашкан, кыштаглардан часкы одарларже шупту мал көжүртүнген. «Совет Тыва» колхозтуң малы амгы үеде массалыг оолдап турар. Ол колхозтуң дуржулгалыг малчыннары Яглакпан 67 хоюндан 77 хураганнарны, Мунгурак 90 өшкүзүнден 100 анайларны база Биче-оол 70 хоюндан 72 хураганнарны алган.

М. МЕНДҮМЕ.

Чечектигде малчыннар

Чечектиг. Чурттакчы чон ооң адын шынап-ла тып адаан. Бедик-бедик даглар-лыг, шораан хаяларлыг, ооң даглары Кызыл-Тайга-биле адааннашкан-даа ышкаш Хөлчүктүгүү өрү бедип үне берген. Чечектигниң даглары шөөр малга кайгамчыктыг таарымчалыг, ооң хүнге дөгеленген кадыр мөөстеринде өлең сиген, агы, кадар оттар салгын аайы-биле далай чалгааны ышкаш бедип, чавызап турар.

Чечектигниң кара суглар үнгүлээн шөлдери чайгы үеде чүзүн баазын чечектер-биле шугланыпкан чыдар чер. Чечектигниң делгем одарларында Сүт-Хөл районнуң «Сталинчы орук» көдээ ажыл-агый артелиниң беш муң ажыг шөөр малы одарлап турар. Чечектигте шөөр малың кыштагларын-даа, чайлагларын-даа органнизастап болур.

Коммунистиг партияның январь Пленумунуң шиитпирлеринге сорук киргген «Сталинчы орук» колхозтуң колхозчу малчыннары ниитиниң мал ажылын хөгжүдер дээш, ооң продуктулуун бедидер дээш күжениишкинниг ажылдап турарлар. Артельдиң шөөр малын 16 кезек черде үзүп турган, оларның күзү семис. Ам үеде хойлар, өшкүлер массалыы-биле оолдап турар. Бо чылын ол колхозтуң 1965 баш хойлары, 1285 баш өшкүлери оолдаар, оларның чаш төлүн чидириг чок ажаап доруктурар дээш кадарчылар харыысалгазын улам-на бедиткен.

Үш чыл иштинде хой кадарын келген дуржулгалыг малчын эш Кертик-оол каракуль уксаа-биле хайнактаар дээш тарып боозаткан 427 баш хойларны кадарып турар. Ооң хойларының күзү күсү хевээр, дүгү силиг болгаш терен, кадарчының хайгааралында хойлардан 164 баш хойлар оолдаан, оларның хураганнарын чидириг чок доруктуруп турар. Эш Кертик-оол хой бүрүзүнден бо чылын 2 килограмм дүктү кыргып алырын хүлээнген. Хойжу Бюрбю база-ла эки ажылдап турар. Ооң ажаалгазында хойларындан 162 хойлар оолдаан, оларның хураганнары менди өзүп турар. Ирт кадарчызы эш Мөнге бодунга быжыглаан 360 баш иттеринден 1080 килограмм дүктү кыргып алырын хүлээнген, ол болза ортумаа-биле бир иттен-не 3 килограмм дүктү алыры болур. Ол ышкаш эштер Бора, Самыя олар чаш малды чидириг чокка өстүрери дээш түңнелдиг ажылдап турарлар.

Д. СҮРЮН-ООЛ,

«Шынның» корреспондентизи.

Совет күрүне чээшкиннери

Бистиң чуртувустуң улус ажыл-агыйы соксаал чокка хөгжүп турар. Чоннуң амыдыралының чаагай чоруу, ооң чечектелишкини болза, Коммунистиг партияның бүгү ажыл-чорудулгазының дээди хоолуузу болур. Ол сорулганы чүгле аар индустрияның хөгжүлдезинин бедик темпилериниң суурунга шиитпирлеп болур деп партия бисти өөредип турар. Ынчангаш совет күрүне бюджединиң чарыгдалыг кезиинге хөй-хөй хөрөңгилер болза, аар индустрияны хөгжүдеринге бердинип турар.

Амгы үеде бүгү совет кижилер СЭКП ТК-ның январь Пленумунуң шиитпирлерин ёзугаар 1960 чылга чедир чуртка тараа бүдүрерин чылдың-на 10 миллиард пудтан эвээш эвеске чедирер, мал ажылының продуктуларын ийи — ийи ажыг катап көвүдедир дээш, чонну картофель, ногаа болгаш өске-даа культуралар-биле четчир кылдыр хандырар дээш чүткүлдүг ажылдап турарлар. Көдээ ажыл-агыйга акшаландырылга чыл бүрүде өзүп турар. Көдээ ажыл-агыйны улам ыңай хөгжүдер хемчеглерни боттандырарынга 1954 чылда 74,4 миллиард рубль бердинген азы 1953 чылдагызындан 42,4 хуу хөй болган.

Социалистиг бүдүрүлгени калбартканының, күш-ажылдың бүдүргүчүлүүн бедиткениниң түңнелинде 1954 чылда ССРЭ-ниң национал орулгазы 1953 чылдагызындан 11 хуу өскен азы 1950 чылда турганындан бүдүн чартык катап өскен.

Бистиң чуртувуста массалыг хереглелдиң бараанларына болгаш аъш-чем продуктуларына үүрмектеп садар өртек чиигелдери үргүлчү болуп келген. Бешки беш чылдың эрткен дөрт чылдарында үүрмектеп садар өртектер 25 ажыг хуу чиигээн. Ажылчын, албан-хаакчыларның боттуг ажыл төлевири 1950 чылда турганындан 1954 чылда 37 хуу өскен. Колхозтар болгаш колхозчулар 1954 чылда боттарының тараазын күрүнеге саткаш, ооң 1952 чылдагы хемчээлден 25 миллиард хөй рубльди алганнар.

Чуртта бараан эргилдези үргүлчү өзүп турар. Культура-амыдыралдың тудугларынга, улус чырыдышкынынга, кадык камгалалынга, күш-культура болгаш спорт хөрөөнге, социал хандырылгага, күрүне дузаламчызының төлевирлеринге болгаш өске-даа хемчеглерге бердинип турар. Чүгле бо чылын улус чырыдышкынынга бюджеттен 68,4 миллиард рубль бердинген. Бир эвес 1940 чылда эге, долу эвес ортумак болгаш ортумак школаларга 8,2 миллиард рубль чарыгдатынган турган болза, а бо чылын ол чарыгдал 23 миллиард рубль чедир өскен.

Социализм тургузуушкунунга эргежок чугула хөрөңгилерни бистиң күрүневис кайын ап турарыл? Ажыл-агый, культура тургузуушкунунга акшаландырыышкынының хөрөңгилериниң кол үнер дөзү болза, социалистиг бүдүрүлгелерден болгаш организациялардан кирер хөрөңгилер болур. Ол кириилделер бо чылын 500 миллиард чыгыы рубль чедип азы бюджеттиң орулгалыг кезиниң 84 ажыг хуузун эзлеп турар.

Күрүне бюджединиң орулгаларының немелде үнер дөстериниң бирээзи болза, совет күрүне чээшкиннери болур. Чурттуң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң, оран камгалалын быжыглаарының сорулгаларынга хамаарыштыр 1955 чылда күрүне бюджединге 30,5 миллиард рубль түңнүг орулганы күрүне чээшкиннериниң тарадылгазындан кирери көрдүнген.

Совет күрүне чээшкиннери — ёзулуг-ла улусчу характерлиг болуп келген. Күрүне чээшкиннериниң тарадылгазындан кирип турар хөрөңгилер ажылчы чоннарның материалдыг болгаш культурлуг деңнелин бедидеринге, улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге, оран камгалалын быжыглаарынга ажыглатынып келген. «Индустриализацияның чээшкини», «Беш чылды дөрт чылда күүседириниң чээшкини», «ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң чээшкини», «ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң чээшкини»— күрүне чээшкиннериниң ол аттарын көөрге-ле чоннуң эки тура-биле кирип турган хөрөңгилери кандыг түүлдерге ажыглатынганы билдингир-дир. Ол чээшкиннериниң кайызынга-даа бүгү чон чаңгыс эп-сеткилдиг киржип келген. Миллион-миллион совет патриотчулар күрүне чээшкиннериниң бажидишкиннериниг киришпишаан, ажыл-агый, культура тургузуушкунунуң хөрөөнге күш-ажылчы салыышкыннарын кирип турарлар.

Ада-чурттуң Улуг дайынының чылдарында совет улус күрүне чээшкиннериниг 76 миллиард ажыг рубльди берген, ол болза, дайын мурнунуң чылдарында чээшкиннериниң ниити түүнден бүдүн чартык катап хөй болуп турар. Чоннуң ол салыышкыннары фашистиг Германияны болгаш империалистиг Японияны чылча шаварынга улуг деткимче болган. Дайын соондагы чээшкиннерге совет улус патриоттуг көдүрүлүшкүн-биле киришкен. Чүгле бистиң Тыва областың ажылчы чоннары күрүне чээшкиннеринге 100 миллион ажыг рубльди бергеннер.

Совет күрүне чээшкиннери капиталистиг чурттарда үндүрүп турар чээшкиннерден үндезин ылгалдыг. Бистиң чуртувуста күрүне чээшкиннери чоннуң эргеажын камгалап, ооң амыдыралын улам чаагайжыдарынче угланган. Ынчаарга капиталистиг чурттарда чээшкиннерден кирген хөрөңгилер шеригниң эндере чепсегелиишкиннеринге, атомнуг дайынны белеткелинге ажыглатынып турар. Капиталистер ажылчы чоннардан алыр үндүрүглерни база улгаттырып турарлар.

Совет чээшкиннер күрүне бюджединге немелде хөрөңги болбушаан, а облигация тудукчуларынга ойнаашвын чуруму-биле орулганы берип турар. 1954 чылда Совет Эвилелиниң хамаатылары ойнаашкыннардан 10,2 миллиард рубль орулгалыг болган, а ооң иштинде Тыва областың ажылчы чоннары 17 миллион рубльди ойнап алганнар.

1955 чылда күрүне чээшкиннериниң ойнаашкыннарының 25 тираждары болур. ооң ыңай облигацияларның өртөөн төлөөриниң 5 тираждары үнер. Ынчангаш ажылчы чоннар бо чылын 12,2 миллиард рубльди боттарынга орулга кылдыр ойнап алырлар. Бо чылдың бирги кварталында бистиң областың ажылчы чону 1 миллион 174 муң рубльди ойнап алган.

Бистиң ажылчынарывыс, тараачынарывыс болгаш интеллигенциявыс, бүгү совет хамаатыларывыс күрүне чээшкиннеринге киржирин боттарының хүндүлүг хүлээлгези кылдыр санап турарлар. Амгы үеде бистиң чуртувуста 70 миллион ажыг кижиде күрүне чээшкиннериниң облигациялары бар, а бистиң областа 41,5 муң кижи облигациялардыг болуп турар.

Бистиң чуртувустуң ажылчы чоннары күрүне чээшкиннеринге киришпишаан, боттарының күш-ажылчы салыышкыннары-биле Төрөөн чурттуң күчү-шыдалын улам быжыглаарлар.

Д. ЗАЙЦЕВ,

Күрүненің күш-ажылчы ажаалга кассазының болгаш Күркредиттің Тыва область эргелелиниң начальниги.

Колхозтуң хөрзүн картазы болгаш ону ажыглаары

Чоокку чылдарда чер болгаш мал ажылын шиитпирлиг көдүрериниң делгеренгей программазын СЭКП ТК-ның январь Пленуму салган. Чер ажылының культуразын бүгү хемчеглер-биле бедидери—тараанын дүжүттүүн бедидериниң эң чугула байдалы болурун пленум айыткан. Тараанын дүжүттүүн бедидериниң курлавырларын мобилизастаарының бир аргазы болза, андарган болгаш чажып тараан гектарның санын эвес, а харын гектар черден алган тараанын, картофельдиң, ногааларның болгаш өске-даа продуктуларның санын барымдаалап кылган көдээ ажыл-агый ажылдарын планнаарының чаа аргазы болур. Ыңдыг система көдээ ажыл-агыйның эргилдезинде турар 100 гектар черлер бүрүзүнден алыр продуктуларны бедидериниң бүгү арганарын ажыглап тыварынче көдээ ажыл-агый ажылдакчыларын албадап турар.

Участок бүрүзүнүң хөрөңнүүнүң онзагай байдалынга дүүштүр кандыг-бир культурага шын ажылдап кылган агротехниктиг системаның улуг саалдары дузаны бээр. Ол чокка көдээ ажыл-агыйны шын чоруп болбас болгаш туруштуг бедик дүжүттү чедип ап шыдавас.

Хөрзүнүң, ооң тус-тус шынарын өөренир агротехниктиг хемчеглериниң кандыг-бир саалдары-биле хөрзүннүң өскерлиишкин чадазын кичээнгейлиг өөренип, ооң ыңай ол хемчеглерни шын үнелээри болгаш ажыл херек кырынга ажыглаары чугула. Хөрзүннүң болгаш ооң тус-тус шынарларын өөренип көөрүн хөрзүннүң тускай эртемниглери чорудар. Олар хөрзүннүң янзы-бүрү каттарындан довуракты дээжилеп тып алгаш, оларны тускай химия лабораториялырынче чорудуп бээрге, аңаа хөрзүннүң механиктиг болгаш кислоталыг составын, ында иринниң база шиңгээлдиг дустарның барын нарын анализтиң аргазы-биле тодаргайлаар.

Хөрзүнүү шинчилээринге болгаш лаборатория анализинге үндезилээш колхозтуң бүгү девискээриниң хөрзүн каттарын тодаргай тургузуп, аңаа хөрзүн бүрүзүнүң тодаргай тайылбырлап бижээн отчёдун, ооң даштыкы хевирин, химиктиг байдалын болгаш агротехниктиг онза чүүлдерин кошпушаан, колхозтуң ажыглалдыг черлериниң аңгы-аңгы участок бүрүзүнүң хөрзүнүн культуржударының элээн чедишкиниг орудтарын сүмелээр. Ам колхозтарның девискээриниң 100 ажыг миллион гектар хөрзүннерин тода шинчилеп көрген, аңаа үндезилээш улуг масштабтыг хөрзүн картазын тургускан, 8 миллион ажыг гектар шөлдүг он-он муң хөрзүн картазын чыл бүрүде кылгаш колхозтарга берип турар. Колхозтарның хөрзүн картазындан МТС зоназының ниити картазын тургузар.

Колхозтуң чер ажылының янзы-бүрү айтырыгларын шиитпирлээрде көдээ ажыл-агыйның ажылдакчы бүрүзү хөрзүн картазын шын билип ажыглаар ужурлуг. Бир дугаарында-ла хөрзүннүң адын шын билип алыры чугула, чүге дээрге, чаңгыс хөрзүннүң адындан-на ол хөрзүннүң химиктиг байдалы болгаш өске-даа онза чүүлдери кижиге ниитизи-биле билдине бээр. Көдээ ажыл-агыйның ажыл-ишчи бүрүзү колхозтуң хөрзүн картазын шын номчуп билир ужурлуг.

Агротехниктиг кол айтырыгларны шиитпирлээрине хөрзүн картазын шын ажыглаары дыка рольдуг болурун хөй чылдың дужулгазы көргүзүп турар. Амдаа шиңгээдип алдынмаан андарып болур он-он гектар шөлдүг черлер кайы-даа зоналарның колхоз бүрүзүнде бар. Таарымчалыг агаар бойдустуг зоналардан бедик болгаш туруштуг дүжүттерни ап болур. Ыңдыг эки тарылга шөлдери областарда, республикаларда ниитизи-биле хөй-хөй муң гектар болуп турар. Колхозтуң даргазының, агрономунуң хүлээлгези болза, ол эки шынарлыг черлер аңаа-ла чытпазын дээш бүрүү-биле андарып тарыыры болур.

Бүр черлерни тыварының дужулгазының көргүзүп турары болза, бир эвес бүгү-ле хөрзүннерни оларны тарып болурун барымдаалап кадарга бир колхозтуң хөй хевирлиг хөрзүннүүнүң девискээрин 4 бөлүкке: эки, ортумак, ортумактан куду болгаш тарыырынга таарышпас хөрзүн кыдыр чарып турар бис. Ыңдыг улгаттырган көргүзүглерни хөрзүннүүн кандыг-даа картазынга кылып болур. Ол болза, черниң шөлдерин шын ажыглаар арганы колхозка бээр, шинчилээр ажыл-агыйның адырларының хамаарылгазының дугайында айтырыгларны шиитпирлээр, көдээ ажыл-агый культураларын тарыыр чаа участоктарны шиңгээдип алырынга дузалаар. Ыңдыг карталарны ёзугаар Казахстанда болгаш Сибирьде миллион-миллион гектар чаа кур черлерни тускайлап ажыглалга киирип турар.

Көдээ ажыл-агыйның бүгү девискээрин чөпгүг болгаш шын ажыглаар сорулгадан аңгыда, тарыыр черлерден хөй дүжүттү алыр сорулга колхозтуң мурнунда туруп турар. Кайы-ла колхозтуң тарылга шөлүнүң гектар бүрүзү көдээ ажыл-агый продуктуларын хөй саннынга бээр болдур, ол колхозтуң ажыл-агыйы культурлуг чоругунуп, бай-шыдалдыг болуп турар. Дүжүттүң болгаш хөрзүннүң үнүш дүжүттүүн бедидериниге удобрениени төгери база хөрзүннүң химиктиг мелиорациязын шын чорудары улуг ужур-дузалыг болур. Бо херекке хөрзүн картазы улуг дузаны чедирер.

Үнүштериниң хөй кезии дыка ажыг болгаш ажызымаар хөрзүннерге үнүп шыдавас. Чижээ, кызылтас нейтраль реакцылыг, а лён — кошкак ажыг хөрзүнге дээре өзүп турар, клевер бедик кислоталыг хөрзүнге таарышпас. Кандыг-даа культураларны өстүрүп үндүрерде хөрзүннүң кислоталыг байдалын эки хынамчалыг көөрү билдингир-дир. Хөрзүн картазында янзы-бүрү кислоталыг хөрзүннерни айыткан, а ынчаарга отчёттарда хөрзүннүң анализиниң түңнелдерин көргүскен турар. Бо сан түңнелдерни ажыглап турган кайы-бир участок үнүштүң өзеринге эки байдалды тургузуп турар дээрзин дораанна билип ап, чижээлээрге, кызылтас алы лён тарыырынга колхозтуң тус-тус участоктарында хөй кислоталыг хөрзүн чок бе деп чүвени билип ап болур.

Ол анализти болгаш хөрзүн картазын ажыглавышаан, колхозтуң хөрзүнү чугайландырыышкынны хереглевейн турар бе деп чүвени билип ап болур.

Хөрзүннүң кислотазы бедик болган тудум-на, ол хөй чугайны төгерин хереглеп турарын эртем тодараткан.

Бүгү хөрзүннү кислоталыг талазы-биле үш бөлүкке үскеш, хөрзүн картазының дузаламчызы-биле ажыл-агыйның планынга хөрзүннериниң янзы-бүрү кислоталыг чадазының кызыгаарын айтып болур. Колхозта тарылга шөлүнүң кайы участоктары бирги ээлчегде чугайландырыышкынны хереглеп турары болгаш кайы участоктарга чугайландырыышкынны онза далаш чокка чорудуп болуру, шак ындыг картадан тодаргай өстүп турар.

Бургат ховуларлыг зонаның хөрзүн карталарында кужурлуг болгаш хөй шелочтуг кужурлуг хөрзүннү көргүскен. Ол хөрзүнниң андарар каъды дыка кадыг, ында үнүштериниң үнеринге хоралыг натрий бар. Бир эвес ындыг хөрзүннерге гипс төгерге кужурнуң хоралыг чоруу чок болуп, ооң хөй дүжүттү ап болур. Анализтериниң сан түңнелдерин ёзугаар кужурлуг хөрзүннериниң химиктиг составын хора чок кылдыр эзилдиринге чугула хереглетинер гипстиң чүү хире хереглетинериниң санын тодарадып ап болур. Удобрениелерни шын ажыглаарының айтырыгларын шиитпирлээрде хөрзүнде чемиштиг дустарның, ыңаңгыя фосфорнуң, калийниң курлавырын билип алыры чугула. Ол чемиштиг чүүлдер хөрзүнге четпес болганындан дүжүт болган чок-ла кудулаар. Хөрзүнде чемиштиг дустарның барын хөрзүн бүрүзүнүң отчёттарынга тускайлаан хөрзүн картазы тодаргай көргүскен турар.

Дүжүттү бедидеринге хөрзүннү ханы андарары улуг ужур-дузалыг. Хөрзүннү ханы андарган тудум-на ооң шынары экижир болгаш көдээ ажыл-агый культураларының дүжүттүү бедидир. Хөрзүн бүрүзүн харугда ханы андарып болбас. Чамдык хөрзүннериниң андарар каъдының аңаа хөй кислоталыг азы ажызымаар кужурлуг болур. Бир эвес ындыг хөрзүннүү андаргаш тараа тарыыр болза, тараа үнмейн өлүп каар болгаш ындыг ханы андарышкын түңнел бербес. Хөрзүн картазынга андарар үлүргей каъды улуг эвес бүгү хөрзүннү тускай демдектер-биле айтыр, а отчётка ол хөрзүннүң үлүргей каъдының сантиметрин болгаш ооң ыңайгы андарар каъдының шынарын айыткан турар. Картаны болгаш отчётту ажыглавышаан, участок бүрүзүнүң хөрзүнүн кайы хире ханы андарарын болгаш андарылганы чедишкиниң-биле ханыладырының чугула агротехниктиг хемчеглерин тодаргайлап айтырын чииги-биле билип ап болур.

Хөрзүн картазын ажыглавышаан, хөрзүннүң механиктиг составын болгаш колхозтуң девискээринде чериг ажылдап кылыр талазы-биле чиик, ортумак база аар хөрзүн кылдыр үлеп болур. Профессор Горячкиниң санап турары болза, бир дөрбелчин сантиметрге элезиниг хөрзүннү ажылдап кылырының аары 0,3 килограмм, дой довуракты хөрзүннүң—0,5 килограмм, а аар дой довуракты хөрзүннүң—0,6 килограмм болуп турар. Хөрзүннү мынчаар үлөөри колхозтуң янзы-бүрү участоктарын трактор-биле болбаазырадырда бүдүрер ажыл нормаларын болгаш кывар, чаар материалдарның чарыгдалдарын тодаргай билир арганы бээр.

Суггат черлиг ажыл-агыйларның хөрзүнүнде дустуң санын, кайы хире ханызын билип алыры өң чугула. Ол чүгле суггаттыг культураларның чедишкиниг үнерин хандырар эвес, харын ооң кужурланып дусталырын баш бурунгаар болдурбас болгаш аңаа улур чугула хемчеглерни алыр арганы бээр.

Көдээ ажыл-агый культураларының өүлдезинге ийленчек хөрзүннүң чугунар саалдары улуг доктарлыг. Чиңгетараа, лён ийленчек чугдунар черлерге үнери эки, кырлыгкара, чочактараа багай үнер.

Үстүнде көргүнген чижектер ажыл-агыйны культурлуг башкарарынга, көдээ ажыл-агый культураларындан бедик дүжүттү өстүрериниге хөрзүн картазының улуг ажык дузазын балыткан турар.

М. МАЛЫШКИН,

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозунуң чер тургузуунун Эргелелиниң хөрзүннүң кол ажылдакчызы.

Делегейде болуп турар чоруктарның допчулалы

ХАМААРЫШПАС ЧОРУК БОЛГАШ ТАЙБЫҢ ДЭЗШ УЛУСТАРНЫҢ ДЕМИСЕЛИ

Делегейниң ажылчын шимчээшкининиң чаңчылдарын ёзугаар бүгү делегейниң ажылчы чоннары Майның Бирин чыл бүрү боттарының күштериниң көрүдеэн кылдыр эрттирин, боттарының акы-дуңма эп-сеткил каттыштырылгазын көргүзүп турарлар. Бо чылын ол көрүдениң мурнунда ийи кайгамчыктыг болуушкуннар болган. Май Бириниң бүдүүзүнде Бандунгка (Индонезияда) Азия болгаш Африка чурттарының конференциязы доозулган. Ол-ла хүннерде Лейпцигке (ГДР-де) Европа чурттарының ажылчы чоннарының болгаш профэвилелдериниң төлээлекчилериниң конференциязы болган. Мынчангаш Май хүннериниң мурнуу чарында үш диптерниң улустары амгы үениң эң чугула амыдыралчы айтырыгларының талазы-биле: тайбыңны быжыглаарының болгаш бүгү нацияларның хамаарышпас чоруун чедип алырының эргежок чугулазының дугайында боттарының чидиг сөстерин чугаалаанар.

Бандунгка болган конференция эй чугула шиитпирлерни хүлээп алган. Ол болза «бүгү-нийти тайбыңга болгаш кады ажылдажылгага идиг бээранин дугайында» декларацияны хүлээп ап, Азия болгаш Африка чурттарының бүрүн эргезин болгаш девискээр талазы-биле бүдүн турар чоруун камгалаар деп шиитпирлиг чорукту ында илереткен. Конференция империализминиң колониалдыг системазын бүрүү шапкан болгаш улустарның база нацияларның бот шиитпирлетинер принцивин бүрүнү-биле деткип турарының дугайын» медеглээн. Ук конференция чепсегленнишкиннерни бүгү-нийти дүжүрерин болгаш масалыг хыдышкынның чепсээн бүдүрерин, шинчээдирин база ажылгаларын шуут хоруудаары дээш санал-оналды илергейлээн. Тайбыңны камгалаарынче болгаш быжыглаарынче угланган өске-даа элээн хөй резолюцияларны база хүлээп алган.

Конференцияны чыылдырганының фактызы ооң шиитпирлерни хүлээп алганындан база тудак чок ужур-дузалыг болган. 1 миллиард 600 миллион кижи, тодаргайлаарга бүгү кижи төрелгетенниң чартык кезиндеен ажыг чонуг 29 чурттардан 600 төлээлер ол конференцияга төлээлетирген. Ындыг янзылыг конференцияны чорудары сөөлгү чылдарның иштинде Азияда болгаш Африкада болгулаан төөгүлүг өскерлишкиннер-биле холбаштыр үүгле болдунар аргалыг болган. Азия болгаш Африка чурттарының төөгүде бир-ле дугаарында чыылган конференциязы болза, империализминиң колониалдыг системазының буурап бадыышкынының тодаргай бүзүрелдигези, империализминиң бүгү-ле күштүүнүң дугайында тоожу эстип хайлы бергениниң, империалистер болза колония улустарын моон ыңай бодунуң аспаанга тудуп шыдавазының көргүзүү болган. «Империализмге удур демиселдиң чалгыы ам Гибралтардан Кыдат далай чедир көдүлүп турар болгаш Индонезияның демисели —демиселдиң ол белдириниң кезии болуп турар» деп Бандунгка болган конференцияның мурнуу чарында Индонезияның президентизи Сукарно медеглээн. «Азияның болгаш Африканың чурттары бир эвес кады ажылдажылга деп эргелиглерниң кады ажылдажылгазы болур болза делегейниң бүгү чурттары-биле, база Европаның болгаш Американың чурттары-биледаа кады ажылдажырын күзеп турар» деп Индияның премьер-министри Неру конференцияга медеглээн.

Кыдат Улус Республиканың төлээлериниң туружу Бандунгка болган конференцияның киржикчилериниң чаагай сеткилсагыжын хайныктырган. КУР-нуң күрүне чөвүлелиниң премьери Чжоу Энь-лай «Азия болгаш Африка чурттарының салым-чолун улустар боттарының холунга алган турар ужурлуг» деп бодунуң чугаазынга медеглээн. Ыраккы Чөөн-чүкте, ылангыя Тайваньның районунда дүшкүүрлүг чорукту кошкадыр дугайында айтырыгны чугаалажып көөр төлээде, АКШ-тың чазаа-биле чугаалажышкынарны эгелээринге Кыдат чазактың белен чоруун конференцияның бүгү киржикчилери үүлдүгүнүүшкүн-биле уткаан. Ынчаарга Азияда болган Африкада колониалдыг болгаш расса талазы-биле дарладдан ам-даа хосталбаан улустар эвээш эвес. Мурнуу Африка Эвилелинде чонуң 80 хуузу болуп турар «өңгүр кештиг» кижилер бүгү черниң үүгле оннуң бир кезиин эзлеп турар, ынчаарга «өңгүр кештиг» хөлечик ак кештиг хөлечиктен беш катап эвээш ажыл төлевирин ап турар. Иракта чурттуң национал байлаа —нефтини англи болгаш америк монополиялар эжелеп алган. Филиппиннериниң ажылчы чону колониалдыг эрге-медел чок чоруктун болгаш америк империалистерниң кара туразында зажылаашкынының байдалдарында чурттап турар. Бандунгка болган конференцияның чамдык төлээлери Азияның болгаш Африканың улустарының чаңгыс эвин баксырадырын оралдашкан. Ындыг оралдажышкыннар империалистерге зажок дарлатырган чурттарның, чижээлээрге, Иракның болгаш Филиппиннериниң төлээлекчилериден үнүп турганы черле билдингир. Ынчалза-даа америк агентураның ол чимзенишкиннери буурап дүжүүшкүнге таварышкан. Бандунгка болган конференция сырый каттыжышкынның болгаш чаңгыс эптиң байдалында чугула шиитпирлерни хүлээп алган. «Бистиң конференциявыс янзы-бүрү политиктиг системалардыг чурттарның тайбың кожа-хелбээ туруушкунунуң үлегер-чижээ болуп турар» деп Бирманың премьер-министри У Ну чугаалаан. Азия болгаш Африка чурттарының төлээлекчилериниң төөгүде бир-ле дугааргы ужуражышкыны улустар аразында кады ажылдажылганы хөгжүдеринге, улустар аразының дүшкүүрлүг чоруктарын кошкадырынга болгаш бүгү-нийти тайбыны деткиринге идигни бээр.

Боттарының амыдыралчы эргелери дээш дайын айыылынга удур демиселге ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының быжыглап турарының дугайын Европаның политиктиг амыдыралының фактылары база чугаалап турар. Сөөлгү үениң болуушкуннары, ылангыя париж дугуржулгаларын күштүг болдуруп бадылааны империалистер каттыжып, чаа дайынның белеткелин күштелдирип турарын көргүскен. Ол чорук делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының чугулазын күштелдирген. Лейпцигке апрель 22—24 хүннеринде болуп эрткен Европа чурттарының ажылчы чоннарының болгаш профэвилелдериниң төлээлекчилериниң конференциязы харын ындыг медерел-биле синниккен болган.

Ажылчын аңгы болза ажылчы чоннарның үндезин эрге-ажыктары дээш, тайбың дээш, оларның социал болгаш политиктиг эргелери дээш мүрнакчы демиселчи болуп келген, болуп турар, болуп артардаа деп чүвени лейпциг конференциязы көргүскен. Лейпцигке болган конференцияга Европаның 25 чурттарының төлээлекчилери киришкен, а ооң хүн айтыыглары ол ужуражышкынның кайгамчык улуг ужур-уткалын тодаргайлаан. Ажылчын аңгының болгаш ажылчы чоннарның аңаа келген төлээлекчилери «амыдыралдың, күш-ажылдың, ажылчы чоннарның чаагай чоруунуң байдалдарын камгалаар дээш, коллективтиг айыыл чок чорук дээш, тайбың болгаш улустар аразынга найырал дээш герман милитаризмни катап төрүтүндүреринге болгаш атомнуг дайынның белеткелинге удур Европаның бүгү чурттарының ажылчы чоннарының болгаш профэвилелдериниң дем каттыштырган демиселиниң» дугайында айтырыгны чугаалажып көрген.

Санал-берген төлээлери ажылчын болгаш профэвилел шимчээшкининде янзы-бүрү агымнарны төлээлеп турган. Ынчалажок Италияның төлээзи Оресте Лиццардиниң санал бергеш онзалап демдеглээнин ёзугаар алырга, ук конференция тайбыңче Европа чурттарының бүгү ажылчы чоннарының тура-соруктуун болгаш париж дугуржулгаларын боттандырарынга удур, чаа дайынның айыылынга удур демисежир деп оларның шиитпирлиин илергейлээн.

Амгы үениң үндезин айтырыгларының талазы-биле ажылчын аңгының ол конференцияга илеретинген чаңгыс эви ооң бир эп-сеткилдиг хүлээп алган документилериниң, хамыктың мурнунда Европаның профэвилелдеринге, ажылчы эр, хөрөөженнеринге Лейпцигге кыйгырыындан онза тодаргай көзүлген. Чаңгыс эп дээрге тайбың болгаш коллективтиг айыыл чок чорук дээш демиселге ажылчын аңгының күчүлүг чепсээ болур деп чүвени Лепцигке болган конференцияга бүгү делегейге база дагын сагындырган. Конференция болза ажылчын аңгының ол чаңгыс эпти империалистерге болгаш дайын кыпсыкчыларынга сүртенчиг кылдыр быжыгар деп чүвениң боттуг херечилели болган.

Ынчалза-даа, Лейпциг конференциязы тайбың болгаш социал эргелер дээш демиселге ажылчын аңгының болгаш бүгү ажылчы чоннарның сырый каттыжышкынының өзүлдезинин канчаарга-даа карачаңгыс көргүзүү эвес. Ол конференция болурунуң мурнуу чарында чижээлээрге, «Францияның тайбыңга ынакшылдыг күштериниң национал ассамблеязы» база болган. Драсите (Париж кавызы) болган ол ассамблеяга Францияның бүгү булуңнарындан келген ийи муң төлээлер герман вермахтыны катап төрүтүндүреринге удур тайбың дээш шиитпирлиг чоруун илереткен. Ажылчы чоннарның сырый каттыкылгазының өзүлдезинин дугайын капиталистиг чурттарда ажыл соксадыышкынның шимчеднишкининиң хөгжүлдези бала херечилеп турар.

АКШ-ка бо чылдың үүгле апрельдиң дургузунда безин резина үлетпүрүнүң 35 муң ажылчыннары, телефон четкизинин 50 муң ажылчыннары, Бирмингэм хоорайының заводтарының 30 муң ажылчыннары, Луисвиллдин 25 муң демир орукчулары болгаш оон-даа өскелер ажыл соксаткылаан. АКШ-ка бо чылдың февральда 380 ажыл соксадыышкыннары болган, аңаа 200 муң ажыг ажылчыннар киришкен. Англияга Лондонуң 30 хире солуннарының электриктериниң болгаш механиктериниң эң улуг ажыл соксадыышкыны болган. Италияга Пьемонт болгаш Ломбардия областарның 240 муң хөлечиктери, ортумак школаларның 80 муң башкылары, Генуэ портунуң ажылчыннары, «Монтекатини» деп химия концернинин 45 муң ажылдакчылары болгаш оон-даа өскелер ажыл соксаткан. Японияда, Францияда, Бельгияда, Исландияда, Данияда болгаш өске-даа элээн хөй чурттарда массалыг ажыл соксадыышкыннары база болуп турар.

Империалистер бөдүүн кижилериниң демиселин дезорганизастаарын оралдашпышаан, кандыг-даа чепсектерни ажыглаарындан чалданмайн турарлар. Бандунгка болган конференция-биле холбаштыр империалистиг агентилериниң хоралакчы ажылчорудулгазының дугайын сагындырарга-ла четчир: Бандунгче бар чыткан самолёттуг үрээрин организастааны, конференцияга сагыш-сеткилдиң чарлыышкының кирпер дээн оралдажышкыннар, Сириянып депшилгелиг ажылдакчызы полковник Аднан Маликини өлүргени болгаш оон-даа өске ол янзылыг чоруктар.

Ынчалза-даа делегейниң антиимпериалистиг шимчээшкининиң чалгыын чүүдаа чүве чавырылдырып шыдавас! Империалистериниң хуваалда чок тергиидээшкининиң үелери оон ынай турбас кылдыр мөңгези-биле чоруткан.

ТАЙБЫҢ ДАЙЗЫННАРЫНЫҢ ДАЙЫН БЕЛЕТКЕЛДЕРИ

Бүгү диптерниң ажылчы чоннары тайбың болгаш коллективтиг айыыл чок чорук дээш чаңгыс эвин болгаш эп-сеткил каттыштырылгазын быжыглап турда, америк-англи монополистер чаа үрегдекчи дайынны белеткээр деп кара сагыштыг хөрөөн үргүлчүлеп турарлар. АКШ-тың болгаш Англияның бюджет дезевилелдериниң айтырыын чугаалажып көргени ол дугайын хөй-нийтиге база дагын сагындырган.

Чоокта чаа АКШ-ка президент Эйзенхауэрниң конгресске чоруткан бижиин чарлаан, амгы бюджет чылында (АКШ-ка 1955 чылдың июнь 30-де эгелээр) армияга, ужар күүлге, флотка, дайын пропагандазынга немей акшаландырыышкыннарны, база «айыыл чок чорукту хандыржырының программазы» дээрзинге немей акшаландырыышкынны бадылаарын ол бижиктe саналдап турар. Ол «программа» даштыкы чурттарга дузалаар деп чылдак-биле ол чурттарны улам ыңай кулданырын болгаш милитаризастаарын, оларның девискээрлерин болгаш курлавырларын АКШ-тың агрессчи планнарының сорулгаларынга таарыштыр ажыглаарын көрүп турар. «Айыыл чок чорукту хандыржырының» ол программазынга эдлчеглиг чылда 3530 миллион долларны чарыгдаарын АКШ-та төлевиледдеп турар. Ол бүгү түн дайын белеткелдеринге базар ужурлуг: 1717 миллион доллар «шериг дузаламчызынга болгаш шуут чепсектиг күштерни деткиринге, 713 миллион доллар экономика талазы-биле дузаламчыга болгаш шериг хемчегларин деткиринге», миллиард доллар «камгалал» хемчегларин деткиринге кирер кылдыр төлевилетинин турар.

Англияның чаа бюджеди милитарисчи шынар бүдүштүг болуп турар. Амгы үеде бюджет дугайында хоойлу төлевилелин чарлааны политиктиг сорулгаларны салып турар: Англияга майда парламент соңгулдалары болур болгаш консерваторларның чагырыкчы партиязы чаа бюджетке хамаарыштыр үндүрүг төлекчилеринге дүжүп берген шинчи кирерин күзеп турар. Ынчалза-даа шоодай иштинге шивегейни чажырып шыдавазы ышкаш Англияның сан министри чаа бюджетке чыланы чажырып шыдаваан.

Өрткен чылын Англияның шериг бюджеди 1950 чылдың шериг чарыгдалдарының деңнелинден ийи катап ажыг турган. Бо чылдың бюджединде шериг чарыгдалдары 33 хуу чедип турар болгаш эрткен чылга удур база көвүдеп турар. Чүгле шуут шериг чарыгдалдары безин 1494 миллион фунт стерлинг (акша) болур болгаш эрткен чылдыындан 58 миллион ажыг болуп турар. Шак ындыг акша-хөрөнгилерни кол нургулайында-ла чонга үндүрүг онаарының күсели-биле тып ап турар. Британ үлетпүр эзелериниң федерациязының бюджет дугайында чаа хоойлу төлевилелин «чаа идиг бериишкини болгаш деткимче» кылдыр байырлап көргени таварылга эвес.

АКШ-тың болгаш Англияның чагырыкчы бөлүктериниң политиказының тайбыныңың хөрөөнге айыылдыын америк болгаш англи солуннар боттары безин демдеглеп турар.

Чаа дайынның аргазы-биле төөгүнү дедир тыртарын оралдажып турар империалистиг бөлүктериниң дайын белеткелдери тайбың дээш демиселге чаңгыс эпти күштелдириниң эргежок чугулазының дугайын улустарга сагындырып турар. Улустар ол сагындырыгдан практиктиг түңнелдерни кылып турар.

А. ШАТИЛОВ.

Япон-кыдат садыг дугуржулгазынга ат салганы

ШАНХАЙ. Кводо Цусин агентилелиниң дамчытканын ёзугаар алырга май 4-те Токиога, Японияның ажыл-херекчи бөлүктери биле Кыдат Улус Республиканың садыг төлээлериниң аразынга аңаа доозулган чугаалажышкыннарның түңнелинде садыглажышкынның хемчээлин кайы-даа талага 30 миллион фунт стерлинг кылдыр көрүп турар чаа япон-кыдат садыг дугуржулгазынга аттар салдынган.

(СЭТА).

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге Венгрияның Министрлер Чөвүлелиниң чагаазы

БУДАПЕШТ. Венгр Улус Республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Андраш Хегедюштүң ат салганы Венгр Улус Республиканың чазааның Совет Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелинге чагаазын парлалгага чарлаан. Чагаада чугаалап турары:

Атомнуг энергияны тайбың сорулгаларга ажыглаарының талазы-биле шинчилелдерни хөгжүдериниң хөрөөнге дузаламчы көргүзер болгаш бо талазы-биле бодунуң мурнакчы байлактыг дуржулгазын өске чурттарга дамчыдып бээри-биле чергелештир Венгр Улус Республикага дузаламчы көргүзер деп Совет Эвилелиниң Чазаанын шиитпирин венгр улус болгаш Венгр Улус Республиканың чазаа ак-сеткилдиг өөрүп четиргенин илередип, улуг сорук киришкин-биле уткуп алган.

Венгр улус бодунуң хостуг амыдыралының он чылының дургузунда Совет Эвилелиниң ак-сеткилдиг дузаламчызын эң-не янзы-бүрү хевирлер-биле ап келген. Акы-дунманың бо дузаламчызы болза, бодунуң хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап, политиктиг, экономиктиг болгаш культурлуг көдүрүүшкүнү чедип алыр арганы аңаа берген.

Совет Эвилелиниң найыралдыг чаа деткимчези бистиң улузувустуң болгаш тайбынның бүгү лагериниң күштерин быжыдарынга болгаш бүдүрүкчү күштериниң өзүлдезинге, бистиң чуртувуска социализм тудуушкунунуң талазы-биле эртем шинчилелдерин хөгжүдеринге улуу-биле дузалаар апаар.

Совет Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң шиитпири — атомнуг энергияны үрегдекчи чоруккa ажыглаарын оралдажып турар империалистиг бөлүктерге удурланыштыр Совет Эвилели улустар аразының тайбың кожа-хелбээ турарынче бүгү хемчег-биле чүткүп турарының чаа херечизи болур. Бо чаагай сеткилдиг дузаламчы бистиң чуртувус чоокку келир үеде атомда бар болуп турар улуг энергияны улус ажыл-агыйының дүрген хөгжүлдезинге, улустуң чаагай чуртталгазын бедиери-биле ажыглаарынга идигни бээр.

Тайбыңны хандырары дээш, улустарның тайбың кожа-хелбээ турары дээш Совет Эвилели баштап турар тайбыңның лагериниң хүрээлеңинге венгр улустуң улам шиитпирлиг демисежир күзел-соруун быжыдып турар канчаар-даа зажок чугула чаа дузаламчызының дугайында венгр улустуң өөрүп четиргенин Совет Эвилелиниң улустарынга болгаш чазаанга Венгр Улус Республиканың Министрлер Чөвүлели илередип тур.

(СЭТА).

Прага хосталга хүнүнүң бүдүүзүнде

ПРАГА. 1945 чылдың май 9-та Совет Армия Чехословакияның найыслалы Праганы фашистиг эжелекчилерден хостаан. Оон бээр 10 чыл эрткен. Эрте бурунгу Прага улам чараш чаагай апарган. Хоорайның бүгү 19 районнарында чурттаганың чаагайжыткан чаа бажыңнарының кварталдары өскен. 10 чылдың иштинде ажылчы чоннарның өг-бүлелери 15 муң квартираларны алган, 38 муң квартираларның капитал септелгезин кылган.

Хоочун хоорай калбарып турар. Транспорттуң чаа магистралдары тургустунуп, чаа көвүрүглер туттунуп, садтар болгаш парктар тургустунуп турар. Республика шелүнден Влтавага чедир чаа проспект шейлүп чоруткан. Ооң уланчызы болза, чехословак улустуң национал маадыры Ян Шверм аттыг көвүрүг, база ол ышкаш Летнен бединиң чанында узуну 400 метр чер адааның өруу болуп турар. Көвүрүг болгаш туннель архитектура талазы-биле кайгамчыктыг тудуушкун болуп турар.

Бо үеде шеригниң улуг байырлалдыг парадтарын, чыскаалдарны, улустуң масселерин өөн эрттирериниң чечи болу берген Летнен шелү чаартынган. Летнен ховунуң төвүнде Влтава хемниң эринде И. В. Сталинга улуг турасказалдың тудуушкунун дооскан. Октябрь революциязының шелүнден ырак эвесте Прагада бир дугаар бедик бажыңның тудуу дооступ турар, аңаа хоорайның төп гостиницазы турар. Чоокку үеде ам-даа каш-каш бедик бажыңнарның тудуушкуну эгелээр.

Прага бодунуң садтары болгаш шелдери-биле шагдан тура алдаржаан. Эрткен 10 чылдың иштинде хоорайда ногаан тарымалдарның шелү ийиден хөй катап улгаткан. Эрткен чылын Прагага культурының болгаш дыштанылганың Юлиус Фучик аттыг чурумалдыг чаа паркын тургускан, ол ам ажылчы чоннарның дыштанылгазының ынак чери болу берген.

Коммунистиг партия, улус-демократтыг эрге-чагырга Прагада төөгүнүң байлактыг турасказалдарын камгалап, оларны катап тургузып турар. 10 чылдың иштинде Прага чаа-чаа музейлер, чуруктар галереялары, катап чаартын кылдынган архитектурлуг тудуглар-биле байлакшаан.

Улусчу эрге-чагырга ажылчы чоннарның кадыының камгалалының болгаш дыштанылгазының, школа өөредилгезиниң дугайында доктаамал сагыш салып турар. Чонуң культурлуг болгаш социалдыг негеделериниң өзүлдези-биле холбашкан чарыгдалдар үзүктел чокка көвүдеп турар. Чижээ, бо чылын социал болгаш культура хереглелдеринге чарыгдалдар бюджеттин бүгү акшаландырыышкыннарының 77,6 хуузу болуп турар.

(СЭТА).

Тиилелге хүнүн немец улус демдеглеп турар

БЕРЛИН. Герман Демократтыг Республиканың ажылчы чоннары маадырлыг Совет Армияның немец улусту фашизмден хостаанының хүнүнден бээр он чыл оюн байырлыы-биле демдеглеп турар. Ам республиканың бүгү хоорайларында болгаш суурларында, бүдүрүлгелерде, көдээ ажыл-агый кооперативтеринде, өөредилге-черлеринде, клубтарда, культура бажыңнарында немец улустуң төөгүзүнде чаа үениң эгези болур ол төөгүлүг хүнге алдар болдурган лекцияларны болгаш беседаларны чорудуп, делгелгелерни организастаан.

Фашизмден хосталганының он чыл оюн республиканың ажылчы чоннары кайгамчыктыг күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуп турар. Улус ажыл-агыйының хөгжүдезинің бирги беш чыл планының доостур чылы—1955 чылдың улус ажыл-агый планының чедиишкинниг күүселдези дээш калбарган социалистиг чарыштың түңнелинде олар беш чыл планының чамдык кол-кол онаалгаларының ажыр күүселдезин чедип алган. Чижээ, бо чылдың бирги кварталының төнчүзүнде үлетпүр бүдүрүлгезиниң хемчээли 176 хуу четкен, а херек кырында план ёзугаар ол чыл төнчүзүнге чедир 1950 чылдың деңнелинден 169,7 хуу ажар ужурлуг турган.

Улус ажыл-агыйының планының чедиишкинниг күүселдези дээш демиселдиң бажында республиканың экономиказының социалистиг секторунуң өзээ — улустуң үлетпүр бүдүрүлгелериниң коллективтери чоруп турар Бо чылдың бирги кварталында олар планын 100,9 хуу күүсеткеннер, эрткен чылдың деңнели-биле алырга 18 ажыг хуу болуп турар. Чамдык улуг улуг бүдүрүлгелер беш чылдың планын күүсеткеннер. Садыг болгаш транспорт талазы-биле планныг онаалга ажыр күүсетинген, республиканың көдээ ажыл-агыйы чедиишкиниг хөгжүп турар.

ГДР-де ажылчы чоннарның ажылдаар, дыштаныр болгаш билиг чедип алыр эргелери боттанып турар. Ажылчы чоннарның социал хандырылгазының дугайында улуг сагыш салышкын салдынып турар.

Республиканың хоорайлары болгаш суурлары, Берлиниң демократтыг секторунуң төп магистралдары болгаш шелдери байырлалды кылдыр шиметинген. Май 8-те маңза ажылчы чоннарның масселыг митингилери болгаш чыскаалдары болур. Гитлержи фашизмден немец улустуң хосталган хүнүнден бээр он чыл оюнуң байырлалын ажылчы чоннар немец улустуң улуг өңнүү Совет Эвилели-биле бузулбас найыралды улам ыңай быжыглаарының демдээ, париж дугуржулгаларынга удур улам ыңайгы демиселдиң демдээ, чаңгыс аай, демократтыг болгаш тайбыңга ынакшылдыг Германияны дүрген тургузары дээш, Европага тайбыңны хандырары дээш демиселдиң демдээ кылдыр эрттирер.

(СЭТА).

Вьетнамның национал каттыжыышкынының фронтузунуң медеглели

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң ханой корреспондентизи Вьетнамның информация агентилелинге даянмышаан, Мурнуу Вьетнамда болуп турар болуушкуннар талазы-биле Вьетнамның Национал каттыжыышкынының фронтузунуң медеглелин дамчыдып турар. Мурнуу Вьетнамда үен-даян байдалдың кол чыддагааннары болза, америк киржилге болгаш Нго Динь Дьемниң Каттышкан Штаттарга чагыртып турары болуп турар деп медеглелде айтып турар. Женева дугуржулгаларынга ат салза-даа болунуң сорулгазын күүсеттейн барган, ханныг үскүлежишкиннерни болдуруп, тайбыңны, айыыл чок чорукту болгаш улустуң хосталгазын хаңдырбаан француз чазактың туружунче онза хайгааралды медеглелде салып турар.

Америк империалистер Вьетнамның иштики херектеринге киржип, ону дайынның оруунче идип турарынга вьетнам улус бүгү чуртка ыыттавайн эртип казып болбас болгаш ол чорукту болдурбас деп идегелди национал каттыжыышкынының фронтузу илередип турар.

(СЭТА).

Польшаның ховуларында

ВАРШАВА. Польшада часкы ховулары дүрген темпилиг чоруп турар. Тараачыннарның хөй нуруузу тараа тарылгазын дооскан болгаш кукуруза тарылгазынче киришкен.

Бо чылын кукуруза тарылгазы эрткен чылдың деңнелинден барык-ла үш катап улгадыр.

Вроцлав воеводствозунуң күрүнеинин көдээ ажыл-агый черлериниң ажылдакчыларының өртүзүнде тарылганы кыска хуусаада болгаш агротехниктиг бедик деңнелге чорудары дээш чарыш калбарган. Күрүнеиниң бүгү көдээ ажыл-агый черлериниде кукуруза өстүреринин талазы-биле тускай эвеноларны тургускан.

Лодзь воеводствозунуң тараачыннары кукурузаның тарылга шелүн мурнунда планнаан онаалгага улур үш ажыг катап улгаттырар деп шиитпирлээн.

(СЭТА)

Редактор Д. О. БЕГЗИ.

ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын катап тургузарының болгаш хөгжүдериниң бешки күрүне чээшкининиң

1955 чылдың апрель 24-те Сталиво хоорайга болган 9-ку тиражының

НҮҮРТЭЭР ТАБЛИЦАЗЫ

Чээшкинвин бүгү разрядтарының серияларынга болгаш облигацияларынга дараазындагы дугаарлар ойнаашкынга таварышкан

Серия-тарының №№	Облигациялары-ның №№	Ойнаашкынарның хемчели рубль-биле	Серия-тарының №№	Облигациялары-ның №№	Ойнаашкынарның хемчели рубль-биле
080169	22*)	1.000	090430	47*)	1.000
080471	41*)	1.000	090540	1—50	200
080685	32*)	1.000	090554	02*)	1.000
080706	45*)	1.000	090571	1—50	200
080759	1—50	200	090809	02*)	1.000
080794	32*)	1.000	090914	1—50	500
080812	17*)	1.000	090982	49*)	1.000
080977	1—50	500	091060	15*)	5.000
080997	29*)	1.000	091496	32*)	1.000
081125	37*)	1.000	091576	1—50	200
081272	36*)	1.000	092204	15*)	1.000
081489	43*)	1.000	092221	05*)	1.000
081589	1—50	200	092305	16*)	1.000
081617	02*)	5.000	092707	1—50	200
081767	38*)	1.000	092751	28*)	1.000
081829	35*)	1.000	092877	19*)	1.000
081855	1—50	200	092916	1—50	200
081905	25*)	1.000	092937	1—50	200
081958	19*)	1.000	092997	15*	1.000
082116	1—50	200	093070	22*)	1.000
082305	1—50	500	093071	1—50	200
082351	1—50	500	093349	1—50	200
082808	07*)	5.000	093526	1—50	500
082849	44*)	1.000	093587	1—50	200
082883	26*)	1.000	093810	10*)	1.000
083141	1—50	200	093878	36*)	1.000
083237	49*)	1000	094055	26*)	1.000
083280	19*)	1.000	094266	49*)	1.000
083357	25*)	1.000	094307	35*)	1.000
083371	1—50	200	094351	22*)	1.000
083777	36*)	1.000	094411	1—50	500
084021	1—50	500	094493	39*)	5.000
084041	39*)	1.000	094521	06*)	1.000
084228	29*)	1.000	094809	39*)	1.000
084251	1—50	500	094839	07*)	1.000
084314	18*)	1.000	094901	1—50	500
084365	50*)	1.000	094090	26*)	5.000
084370	1—50	500	095028	28*)	1.000
084487	1—50	200	095080	1—50	200
084597	13*)	1.000	095174	36*)	1.000
084639	47*)	1.000	095189	29*)	1.000
084882	37*)	5.000	095290	1—50	200
085137	1—50	200	095334	38*)	1.000
085177	1—50	200	095609	43*)	10.000
085179	1—50	500	095675	1—50	200
085220	24*)	1.000	095800	1—50	200
085407	05*)	1.000	095903	1—50	200
085461	1—50	200	095907	29*)	10.000
085566	08*)	1.000	096044	1—50	200
085577	1—50	200	096118	47*)	1.000
085646	02*)	1.000	096258	1—50	500
085664	04*)	25.000	096323	04*)	1.000
085704	32*)	1.000	096636	1—50	200
085740	38*)	1.000	096740	14*)	1.000
085743	1—50	200	096913	1—50	200
085768	12*)	1.000	097002	13*)	1.000
085837	19*)	10.000	097141	03*)	1.000
085902	25*)	1.000	097306	1—50	500
085977	39*)	1.000	097351	1—50	500
086047	50*)	1.000	097411	1—50	200
086090	20*)	1.000	097497	1—50	500
086216	1—50	500	097792	1—50	200
086490	12*)	1.000	097849	1—50	500
086619	24*)	1.000	098009	1—50	500
086755	16*)	1.000	098230	40*)	1.000
086855	42*)	1.000	098235	04*)	1.000
086901	26*)	1.000	098288	19*)	1.000
086946	11*)	1.000	098446	05*)	1.000
086978	1—50	200	098462	15*)	5.000
087027	24*)	1.000	098548	29*)	1.000
087435	09*)	1.000	098610	30*)	1.000
087698	26*)	1.000	098649	28*)	1.000
087705	1—50	200	098710	1—50	200
087816	1—50	200	098770	37*)	1.000
088124	1—50	200	098821	12*)	5.000
088156	02*)	1.000	098873	42*)	1.000
088179	13*)	1.000	098881	1—50	200
088602	23*)	1.000	098944	1—50	200
088688	1—50	200	098994	38*)	1.000
089086	1—50	200	099046	1—50	500
089236	48*)	1.000	099149	09*)	1.000
089390	1—50	200	099292	1—50	200
089546	1—50	500	099396	08*)	1.000
089706	1—50	200	099565	07*)	5.000
089791	25*)	10.000	099659	18*)	1.000
089815	1—50	200	099658	49*)	1.000
089897	44*)	1.000	099776	12*)	1.000
089936	28*)	5.000	099813	1—50	200
089959	05*)	10.000	099852	42*)	1.000
090020	22*)	1.000	099881	24*)	1.000
090212	1—50	200	099982	04*)	1.000

*) Бо серияның облигацияларының арткан 49 дугаарларынга 200—200 рубльдиң ойнаашкыннары таварышкан.

Күрүнеиниң күш-ажылчы ажаалга кассазының область эргелели.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл, Шетинкин кудумчузу, бажың № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ: редакторнуң 3—62, редакторнуң оралакчызының, иштики информация кылдистериниң —3—88, харыысалгалыг секретарының 4—98, партийжи амыдырал, пропаганда, үлетпүр болгаш транспорт, көдээ ажыл-агый кылдистериниң —3—68. культура болгаш амыдырал, чагаа кылдистериниң база бухгалтериянын —3—65.

ТС — 01986 Культура эргелелиниң типографиязы